

ODLUKA

O UPRAVLJANJU RIZIKOM LIKVIDNOSTI U KREDITNIM INSTITUCIJAMA

("Službeni list Crne Gore", br. 127/20 od 29.12.2020, 140/21 od 30.12.2021)

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovom odlukom propisuju se minimalni standardi za upravljanje rizikom likvidnosti u kreditnim institucijama kao i obaveze kreditnih institucija u vezi sa zahtjevima za likvidnom pokrivenošću i stabilnim izvorima finansiranja.

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovoj odluci imaju sljedeća značenja:

- 1) rizični profil je mjera odnosno procjena svih rizika kojima je izložena ili bi mogla da bude izložena kreditna institucija u svom poslovanju;
- 2) testiranje otpornosti na stres je procjena uticaja određenih događaja i procesa, uključujući mikroekonomske i makroekonomske scenarije, na ukupnu kapitalnu poziciju kreditne institucije ili na izvore finansiranja i likvidnost, projekcijom izvora kapitala i kapitalnih zahtjeva kreditne institucije ili uticaja šokova na ukupnu likvidnosnu poziciju kreditne institucije, uključujući i određivanje kapitalnih zahtjeva;
- 3) analiza scenarija je procjena uticaja istovremene promjene više faktora rizika na finansijsko stanje kreditne institucije u jasno definisanim stresnim okolnostima;
- 4) analiza osjetljivosti je procjena uticaja jednog određenog faktora rizika na finansijsko stanje kreditne institucije, pri čemu uzrok stresa nije identifikovan;
- 5) reputacioni rizik je rizik gubitka povjerenja u integritet kreditne institucije zbog negativnog mišljenja javnosti o poslovnoj praksi kreditne institucije, bez obzira da li postoji osnov za takvo mišljenje;
- 6) bafer za likvidnost je iznos likvidne aktive koji kreditna institucija drži u skladu sa čl. 19 do 30 ove odluke;
- 7) izvještajna valuta je valuta koja se koristi za potrebe izvještavanja o pokazatelju likvidne pokrivenosti iskazana u EUR;
- 8) zahtjev za pokriće aktive je odnos aktive i obaveza određen u odnosu na pokrivenne obveznice, radi kreditnog poboljšanja;
- 9) subjekat javnog sektora ima značenje definisano Odlukom o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija (u daljem tekstu: Odluka o adekvatnosti kapitala);
- 10) mikro, malo i srednje pravno lice (u daljem tekstu: MSP) ima značenje mikro, malog i srednjeg pravnog lica utvrđeno zakonom kojim se uređuje računovodstvo;
- 11) neto odlivi po osnovu likvidnosti je iznos koji se dobija odbijanjem priliva i odliva po osnovu likvidnosti kreditne institucije, u skladu sa čl. 31 do 46 ove odluke;
- 12) aktiva 1 klase je aktiva koja ima izuzetno visoku likvidnost i kreditni kvalitet, u skladu sa članom 24 ove odluke;
- 13) aktiva 2 klase je aktiva koja ima visoku likvidnost i kreditni kvalitet, u skladu sa čl. 24 do 30 ove odluke;
- 14) depozit fizičkih lica ili MSP (u daljem tekstu: retail depozit) je obaveza prema fizičkom licu ili MSP-u koji ispunjava uslove za kategoriju izloženosti prema retail-u po standardizovanom pristupu ili pristupu zasnovanom na internim rejting sistemima za kreditni rizik, ili obavezu prema pravnom licu za koje se može primijeniti postupak iz člana 172 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala pri čemu ukupni depoziti takvog MSP-a ili pravnog lica na nivou grupe povezanih lica ne prelazi iznos od 300.000 EUR;
- 15) finansijski klijent je klijent, uključujući nefinansijske korporativne grupe, koji kao svoju osnovnu djelatnost pruža finansijske usluge iz člana 5 Zakona o kreditnim institucijama ("Službeni list CG", broj 72/19), (u daljem tekstu: Zakon), odnosno jedan je od sljedećih subjekata:

- kreditna institucija;
- investiciono društvo;
- subjekat sekjuritizacije za posebne namjene (u daljem tekstu: SSPN);
- subjekat za zajednička ulaganja (u daljem tekstu: CIU);
- zatvoreni investicioni fond;
- društvo za osiguranje;
- društvo za reosiguranje;
- finansijski holding ili mješoviti finansijski holding;
- finansijska institucija;
- institucija za strukovno penzijsko osiguranje;

16) stres je iznenadno ili ozbiljno pogoršanje solventnosti ili likvidnosne pozicije kreditne institucije zbog promjena tržišnih uslova ili idiosinkratskih faktora što dovodi do značajnog rizika da kreditna institucija neće moći da ispuni obaveze koje joj dospijevaju u sljedećih 30 kalendarskih dana;

17) depozit broker je fizičko lice ili privredno društvo koje, uz naknadu, deponuje depozite trećih lica, uključujući depozite stanovništva i depozite privrednih društava, osim depozita finansijskih institucija kod kreditnih institucija;

18) neopterećena imovina je aktiva koja ne podliježe pravnim, ugovornim, regulatornim ili drugim ograničenjima koja sprječavaju kreditnu instituciju da unovči, prodaje, prenosi, ustupa, odnosno generalno raspolaze tom aktivom direktnom prodajom na aktivnom tržištu ili repo ugovorom u periodu od sljedećih 30 kalendarskih dana;

19) neobavezujući viši nivo kolateralizacije je bilo koji iznos sredstava koji kreditna institucija nije dužna da priloži emisiji pokrivene obveznice u skladu sa pravnim ili regulatornim zahtjevima, ugovornim obavezama ili pravilima tržišne discipline, uključujući naročito situacije u kojima:

- se aktiva obezbjeđuje iznad minimalnog zakonskog, statutarnog ili regulatornog zahtjeva za prekomjernom kolateralizacijom koja se primjenjuje na pokrivene obveznice u skladu sa propisima u Crnoj Gori ili trećoj zemlji;
- u skladu sa metodologijom priznate eksterne institucije za kreditni rejting, aktiva nije potrebna za pokrivene obveznice kako bi se zadržala njihova trenutna kreditna ocjena; ili
- aktiva nije potrebna za materijalno značajne potrebe poboljšanja kvaliteta pokrivene obveznice;

20) maržni krediti (eng. margin credit) su krediti obezbijeđeni kolateralom koji su odobreni klijentima u cilju zauzimanja pozicija sa leveridžom radi trgovanja;

21) ugovori o derivatima su ugovori iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala;

22) skup za pokriće (eng. cover pool) je jasno definisan skup aktive kojim se obezbjeđuje izmirenje obaveza povezanih sa pokrivenim obveznicama i koji je odvojen od druge aktive kreditne institucije koja emituje pokrivene obveznice;

23) konvertibilne valute su valute zemalja članica G10, (Belgija, Francuska, Italija, Japan, (Holandija, Kanada, Njemačka, SAD, Švedska, Švajcarska), države članice EEP (osim država članica Evropske unije obuhvata Island, Lihtenštajn i Norvešku) Australija i Novi Zeland;

24) pokrivene obveznice su obveznice koje zadovoljavaju propisane uslove za pokrivene obveznice, a koje emituje kreditna institucija koja ima sjedište u državi članici Evropske unije i koja je predmet posebnog javnog nadzora čija je svrha zaštita imaoaca tih obveznica;

25) društvo za privatno ulaganje je društvo ili uzajamni fond čiji je vlasnik, odnosno korisnik fizičko lice ili grupa međusobno blisko povezanih fizičkih lica, koje je osnovano isključivo radi upravljanja aktivom vlasnika i koje ne obavlja druge komercijalne, privredne ili profesionalne aktivnosti, ali može da obavlja aktivnosti kao što su odvajanja aktive vlasnika od aktive pravnog lica, olakšavanje prenosa aktive u okviru porodice ili sprječavanje podjele aktive nakon smrti člana porodice, pod uslovom da su te aktivnosti povezane sa upravljanjem aktivom vlasnika;

26) centralna vlada ima značenje definisano članom 10 stav 3 Zakona.

II. MINIMALNI STANDARDI ZA UPRAVLJANJE RIZIKOM LIKVIDNOSTI

Upravljanje rizikom likvidnosti

Član 3

- (1) U okviru sprovođenja strategija, politika, procesa i sistema za utvrđivanje, mjerenje i praćenje rizika likvidnosti, pored aktivnosti utvrđenih članom 113 stav 5 Zakona, kreditna institucija je dužna da:
- 1) vrši testiranje otpornosti na stres i utvrdi procedure za postupanje upravnog odbora i višeg rukovodstva kreditne institucije u slučajevima određenih nepovoljnih rezultata tog testiranja;
  - 2) ima plan/strategiju izvora finansiranja kreditne institucije;
  - 3) utvrdi pretpostavke o ponašanju aktive, obaveza i vanbilansa, kao i pretpostavke o ostalim relevantnim okolnostima tako da te pretpostavke odgovaraju aktivnostima kreditne institucije i okolnostima na tržištu;
  - 4) obezbijedi diversifikovanost strukture izvora finansiranja i pristupa izvorima finansiranja;
  - 5) uspostavi adekvatan informacijski sistem.
- (2) Akti koje kreditna institucija u skladu sa Zakonom i ovom odlukom donosi radi upravljanja rizikom likvidnosti smatraju se adekvatnim ako:
- 1) su srazmjerni složenosti, rizičnom profilu, obimu poslovanja kreditne institucije, kao i utvrđenoj toleranciji rizika;
  - 2) obezbjeđuju upravljanje rizikom likvidnosti tokom odgovarajućeg vremenskog perioda, uključujući i intradnevno;
  - 3) obezbjeđuju održavanje odgovarajućeg nivoa bafera za likvidnost;
  - 4) su prilagođeni poslovnim linijama, valutama i filijalama;
  - 5) odražavaju značaj kreditne institucije u svakoj državi u kojoj posluje; i
  - 6) uključuju adekvatan mehanizam raspodjele.

Tolerancija rizika

Član 4

Tolerancija rizika likvidnosti, utvrđuje se kao nivo rizika likvidnosti koji je kreditna institucija spremna da preuzme, uzimajući u obzir njen poslovni model, ukupnu toleranciju rizika, ulogu u finansijskom sistemu, finansijsko stanje i kapacitet finansiranja i koja omogućava upravljanje likvidnošću pod normalnim kao i stresnim okolnostima.

Strategija i politike upravljanja rizikom

Član 5

- (1) Strategija upravljanja rizikom likvidnosti, naročito obuhvata ciljeve i osnovna načela preuzimanja i upravljanja rizikom likvidnosti.
- (2) Politike i drugi akti kreditne institucije koje se odnose na upravljanje rizikom likvidnosti, naročito obuhvataju:
- 1) precizno opisan proces upravljanja rizikom likvidnosti sa jasno definisanim nadležnostima i odgovornostima svih učesnika (organizacionih jedinica i formiranih tijela u okviru kreditne institucije) u preuzimanju i upravljanju rizikom likvidnosti;
  - 2) precizno definisan sistem izvještavanja o izloženosti kreditne institucije riziku likvidnosti, a naročito blagovremeno izvještavanje rukovodstva o likvidnoj poziciji kreditne institucije i poštovanju uspostavljenih limita, odnosno drugo izvještavanje od značaja za adekvatno upravljanje rizikom likvidnosti;
  - 3) uspostavljene interne limite izloženosti riziku likvidnosti koji moraju da adekvatno odražavaju poslovnu orijentaciju kreditne institucije, odnosno složenost aktivnosti koje obavlja, preciziranu periodičnost praćenja i izvještavanja rukovodstva, kao i procedure kojima se definišu aktivnosti u slučaju prekoračenja limita;
  - 4) utvrđivanje i održavanje odgovarajućeg nivoa rezervi likvidnosti (bafera), u skladu sa analizom ročne usklađenosti obaveza i potraživanja, kao i vanbilansnih pozicija za unaprijed utvrđene periode koji uključuju period od jednog dana;
  - 5) pretpostavke o kretanju aktive, obaveza i vanbilansnih pozicija, kao i pretpostavke o drugim relevantnim okolnostima u skladu sa aktivnostima kreditne institucije i pretpostavke o prilivima i odlivima;
  - 6) strukturu aktive i obaveza, uključujući vanbilansne obaveze i pretpostavke o likvidnosti i utrživosti aktive;
  - 7) mjerenje i praćenje neto novčanih tokova, uključujući i intradnevno upravljanje likvidnošću;

- 8) upravljanje založenom (opterećenom) i neopterećenom imovinom, u skladu sa članom 113 Zakona;
  - 9) procedure za adekvatan nadzor opterećene imovine;
  - 10) politike za poslovanje sa stranim valutama;
  - 11) definisan nivo interakcije između rizika likvidnosti i ostalih rizika kojima je kreditna institucija izložena (kreditni rizik, tržišni rizik, rizik kamatne stope, operativni rizik, pravni i reputacioni rizik), a koji utiču na likvidnu poziciju kreditne institucije;
  - 12) obavezu kreditne institucije da redovno preispituje uzajamno djelovanje sljedećih rizika:
    - da ne može da ispuni očekivane i neočekivane sadašnje i buduće potrebe za novčanim sredstvima i potrebe za instrumentima obezbjeđenja, a da to ne utiče na njeno redovno dnevno poslovanje ili na njen finansijski rezultat (u daljem tekstu: rizik finansiranja likvidnosti) i
    - rizika koji proizilazi iz nemogućnosti kreditne institucije da jednostavno izvrši prebijanje pozicija ili eliminiše te pozicije po tržišnoj cijeni, zbog poremećaja na tržištu ili zbog nedovoljne dubine tržišta (u daljem tekstu: rizik tržišne likvidnosti);
  - 13) diverifikovanost i stabilnost izvora finansiranja, odnosno dostupnost kreditne institucije tržištima na način da odražava prisustvo kreditne institucije na odabranim tržištima finansiranja, kao i procjenu mogućnosti kreditne institucije da u kratkom roku dobije sredstva iz svojih izvora u normalnim i u stresnim uslovima;
  - 14) definisan sistem procjene svih tekućih i budućih priliva i odliva, uključujući i procjenu sredstava potrebnih za vanbilansne stavke;
  - 15) precizno opisan proces interne kontrole, kojim se definišu odgovarajuće kontrolne aktivnosti praćenja efikasnosti i efektivnosti sistema upravljanja rizikom likvidnosti, odnosno procjene adekvatnosti i pouzdanosti finansijskih informacija kreditne institucije;
  - 16) prekogranično upravljanje likvidnošću, upravljanje likvidnošću u različitim poslovnim linijama, filijalama i zavisnim društvima, i gdje je to primjenljivo, upravljanje likvidnošću u okviru grupe kreditnih institucija;
  - 17) testiranje otpornosti na stres i analizu različitih stres scenarija;
  - 18) plan za postupanje u nepredviđenim okolnostima; i
  - 19) planove oporavka likvidnosti.
- (3) Kreditna institucija koja posluje sa stranim valutama dužna je da vrši analizu likvidnosti u stranim valutama, uključujući analizu međusobne konvertibilnosti stranih valuta.
- (4) Ako postoje ograničenja u međunarodnom transferu viškova likvidnih sredstava, kreditna institucija je dužna da ta ograničenja navede u politici iz stava 2 ovog člana, i uzima u obzir prilikom upravljanja rizikom likvidnosti.

Mehanizam raspodjeljivanja

Član 6

- (1) Kreditna institucija je dužna da mehanizam raspodjeljivanja troškova likvidnosti, koristi i rizika, iz člana 113 stav 4 Zakona (u daljem tekstu: mehanizam raspodjeljivanja) uskladi sa uspostavljenim sistemom upravljanja rizikom likvidnosti i utvrđenom tolerancijom rizika likvidnosti i da uspostavi adekvatan proces odlučivanja o raspodjeljivanju troškova likvidnosti.
- (2) Kreditna institucija je dužna da mehanizam raspodjeljivanja koristi pri internom određivanju cijene proizvoda.
- (3) Mehanizam raspodjeljivanja naročito obuhvata:
  - 1) uticaj trenutnih tržišnih uslova, odnosno direktne troškove izvora finansiranja (npr. trošak nabavke sredstava na tržištu, baznu krivu prinosa), uključujući i druge direktne troškove finansiranja (npr. razliku između kupovne i prodajne cijene transakcija, cijenu transakcije, trošak fizičkog transfera gotovog novca i sl.),
  - 2) situaciju u kojoj se nalazi kreditna institucija (npr. kreditni kvalitet, dostupnost izvora finansiranja);
  - 3) karakteristike pojedinih proizvoda sa aspekta likvidnosti (npr. trošak opcije prijevremenog razročavanja, proizvode dostupne putem internet bankarstva ili proizvode sa neredovnim novčanim tokom); i
  - 4) indirektno troškove izvora finansiranja (npr. trošak likvidne neusklađenosti, trošak rezerve likvidnosti, trošak dodatnog kolaterala i sl.).
- (4) Kreditna institucija je dužna da mehanizam raspodjeljivanja redovno ažurira uzimajući u obzir uticaj faktora iz stava 3 ovog člana.
- (5) Kreditna institucija je dužna da obezbijedi kontrolu i praćenje funkcionisanja mehanizma raspodjeljivanja od strane odgovarajuće kontrolne funkcije.

- (6) Kreditna institucija je dužna da obezbijedi da svi odgovarajući nivoi rukovodstva i organizacione jedinice budu u potpunosti upoznati sa mehanizmom raspodjeljivanja kao i da obezbijedi njihovo postupanje u skladu sa tim mehanizmom.

Poslovi upravnog odbora u vezi sa rizikom likvidnosti

Član 7

Upravni odbor kreditne institucije, u vezi sa rizikom likvidnosti:

- 1) obezbjeđuje sprovođenje akata donijetih radi upravljanja rizikom likvidnosti;
- 2) obezbjeđuje da se dnevne obaveze kreditne institucije ispunjavaju u normalnim i stresnim okolnostima, tako da održavaju odgovarajući bafer za likvidnost;
- 3) obezbjeđuje potrebni kvalitet i blagovremenost izvještaja o riziku likvidnosti;
- 4) obezbjeđuje efikasnost internih kontrola utvrđenih u okviru sistema upravljanja rizikom likvidnosti; i
- 5) usvaja plan za postupanje u nepredviđenim okolnostima i plan oporavka likvidnosti.

Poslovi višeg rukovodstva u vezi sa rizikom likvidnosti

Člana 8

Više rukovodstvo, u vezi sa rizikom likvidnosti:

- 1) obezbjeđuje funkcionisanje sistema za upravljanje rizikom likvidnosti i njegovu efikasnost u EUR i drugim valutama;
- 2) određuje i kontinuirano revidira uspostavljene limite za upravljanje rizikom likvidnosti, u skladu sa utvrđenom tolerancijom riziku likvidnosti;
- 3) obezbjeđuje odgovarajuće izvještavanje ukoliko dođe do prekoračenja limita, kao i procedure u slučaju prekoračenja limita;
- 4) najmanje jednom godišnje revidira mehanizam raspodjeljivanja; i
- 5) priprema plan za postupanje u nepredviđenim okolnostima i plan oporavka likvidnosti, preispituje te planove najmanje jednom godišnje i predlaže usklađivanje internih akata tim planovima.

Praćenje i izvještavanje

Član 9

Kreditna institucija je dužna da u sistem izvještavanja o rizicima organa upravljanja naročito uključi praćenje likvidne pozicije u EUR i ostalim valutama, pokazatelje likvidnosti u odnosu na limite rizika likvidnosti, rezultate testiranja otpornosti na stres i dr.

Mjerenje i praćenje novčanih tokova

Član 10

- (1) Kreditna institucija je dužna da uspostavi sistem procjene svih trenutnih i budućih priliva i odliva, uključujući i procjenu sredstava za vanbilansne pozicije.
- (2) Kreditna institucija treba da upravlja rizikom likvidnosti sa aspekta budućih novčanih tokova aktive i obaveza:
  - 1) izvora potencijalne potrebe za likvidnošću i povezanih događaja koji mogu uticati na tu potrebu, a povezani su sa bilansnim pozicijama (za slučaj nedostatka likvidnih sredstava); i
  - 2) valuta u kojima kreditna institucija ima izloženosti.
- (3) Kreditna institucija je dužna da redovno preispituje uzajamno djelovanje rizika finansiranja i rizika tržišne likvidnosti, kao i da uzme u obzir djelovanje rizika likvidnosti i drugih rizika kojima je izložena, a naročito kamatni rizik koji proizilazi iz pozicija kojima se ne trguje, kreditni, operativni uključujući i pravni rizik kao i reputacioni rizik.
- (4) Kreditna institucija je dužna da obezbijedi upravljanje rizikom likvidnosti u različitim vremenskim periodima, uzimajući u obzir promjene u intradnevnom potrebama za sredstvima i načinima finansiranja, kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim potrebama za sredstvima i načinima finansiranja, kao i potencijalne slabosti zavisno od različitih događaja, njenih aktivnosti i strategije kako bi se obezbijedilo održavanje adekvatnog nivoa bafera za likvidnost.

- (5) Bafer za likvidnost, u smislu stava 4 ovog člana, podrazumijeva dovoljno likvidnih sredstava i to visoko kvalitetne, neopterećene likvidne aktive koja je raspoloživa u svakom trenutku za korišćenje bez pravnih ili operativnih ograničenja, u različitim stresnim situacijama (različitog intenziteta i trajanja), uključujući i gubitak ili smanjenje neobezbjedenih i inače dostupnih izvora finansiranja.
- (6) Kreditna institucija je dužna da redovno provjerava tačnost podataka koje koristi prilikom izračunavanja likvidne pozicije.

Izvori finansiranja

Član 11

Kreditna institucija je dužna da obezbijedi pristup različitim izvorima finansiranja i da politikom upravljanja rizikom likvidnosti, naročito obuhvati:

- 1) moguće izvore finansiranja i njegovu projekciju, uzimajući u obzir dugoročni jaz dospijeća (GAP dospijeća), poslovni model, strategiju i toleranciju rizika likvidnosti;
- 2) način aktivnog upravljanje izvorima finansiranja na tržištu;
- 3) način uspostavljanja i održavanje saradnje sa deponentima i kreditorima i praćenje učestalosti iskorišćavanja dostupnih izvora finansiranja;
- 4) procjenu pristupa finansijskim tržištima i dostupnih sredstava u normalnim i stresnim okolnostima;
- 5) procjenu stabilnosti izvora finansiranja i rizike koji utiču na tu stabilnost;
- 6) praćenje koncentracije izvora finansiranja i njeno ograničavanje, uzimajući u obzir procjenu likvidnosti pojedinih instrumenata finansiranja, geografskih lokacija i pružalaca izvora finansiranja; i
- 7) identifikaciju i način korišćenja alternativnih izvora finansiranja (rast depozita, produžetak roka dospijeća obaveza, nove emisije kratkoročnih i dugoročnih dužničkih instrumenata, sekjuritizacija aktive, prodaja ili repo transakcije vezane za neopterećenu visokolikvidnu imovinu, zaduživanje kod Centralne banke Crne Gore (u daljem tekstu: Centralna banka) i dr.).

Testiranje otpornosti na stres

Član 12

- (1) Kreditna institucija je dužna da u politici upravljanja rizikom likvidnosti, odnosno drugom aktu koji se odnosi na testiranje otpornosti na stres rizika likvidnosti definiše procedure za sprovođenje i analizu stres scenarija iz člana 113 stav 5 Zakona, kao i učestalost njihovog sprovođenja, a najmanje jednom kvartalno:
  - 1) utvrdi obavezu sprovođenja testiranja otpornosti na stres za kraće i duže periode stresnih okolnosti;
  - 2) utvrdi obavezu sprovođenja testiranja likvidnosti zavisno od okolnosti i njihovog intenziteta ako su nepovoljne, i to od uobičajenih do neuobičajenih (ekstremnih) okolnosti;
  - 3) omogućiti odgovarajućem tijelu i višem rukovodstvu kreditne institucije analizu rezultata testiranja otpornosti na stres;
  - 4) utvrdi procedure za postupke koje treba preduzeti u slučajevima nepovoljnih rezultata testiranja otpornosti na stres.
- (2) Kreditna institucija je dužna da uzima u obzir, periodično preispituje i po potrebi revidira, pretpostavke na osnovu kojih se vrši testiranje otpornosti na stres, a naročito:
  - 1) naglo povlačenje retail depozita;
  - 2) izvore finansiranja kod kojih postoji mogućnost prijevremenog povlačenja;
  - 3) smanjenje izvora finansiranja od strane najvećih deponenata;
  - 4) dodatne potencijalne vanbilansne izloženosti;
  - 5) dospijeće izvora finansiranja;
  - 6) uticaj pogoršanja kreditnog rejtinga kreditne institucije;
  - 7) konvertibilnost stranih valuta i njihovu dostupnost na deviznim tržištima; i
  - 8) procjenu budućeg rasta bilansne sume.
- (3) Kreditna institucija je dužna da prilikom sprovođenja testiranja otpornosti na stres izračuna uticaj na likvidnost svih pozicija kod kojih postoji mogućnost dodatnih zahtjeva za nadoknadu.
- (4) Rezultati testiranja otpornosti na stres koriste se za preduzimanje korektivnih mjera ili aktivnosti za ublažavanje izloženosti riziku likvidnosti kreditne institucije, za obezbjeđivanje bafera za likvidnost kao i za prilagođavanje profila likvidnosti kreditne institucije utvrđenoj toleranciji rizika.

Plan za postupanje u nepredviđenim okolnostima

Član 13

- (1) Plan za postupanje u nepredviđenim okolnostima, koji kreditna institucija donosi u skladu sa članom 113 stav 5 tačka 7 Zakona, naročito sadrži:
- 1) indikatore ranog upozorenja zaposlenih koji su odgovorni za praćenje i izvještavanje o nastupanju nepredviđenih okolnosti (npr. prekoračenje internih limita, smanjenje depozita, pad cijena hartija od vrijednosti, veći troškovi finansiranja u odnosu na druge kreditne institucije, promjena rejtinga kreditne institucije, problemi u prikupljanju sredstava na novčanom tržištu, pogoršanje kvaliteta aktive ili profitabilnosti);
  - 2) situacije u kojima se plan primjenjuje;
  - 3) jasnu podjelu zadataka, ovlašćenja i odgovornosti u kreditnoj instituciji za realizaciju plana, sa kontakt informacijama za članove tima nadležnih za postupanje u slučaju primjene plana;
  - 4) procedure koje omogućavaju blagovremene i relevantne informacije koje se dostavljaju upravnom odboru i višem rukovodstvu radi odlučivanja o postupanju u nepredviđenim okolnostima;
  - 5) procedure i način pribavljanja nedostajućih sredstava i vremenski okvir u kojem treba preduzeti pojedine aktivnosti (npr. prodaju aktive, uspostavljanje novih linija finansiranja) u redovnim i stresnim okolnostima;
  - 6) vrste, iznos i pouzdanost svih izvora finansiranja sa redoslijedom korišćenja u različitim stresnim okolnostima;
  - 7) rangiranje izvora finansiranja, odnosno utvrđivanje redosljeda korišćenja tih izvora u skladu sa identifikovanom situacijom, definisanje dodatnih linija finansiranja, koje se mogu koristiti u redovnom poslovanju i sigurnih linija finansiranja u slučaju kada dodatne linije finansiranja nijesu raspoložive ili nijesu dovoljne za pokriće nedostajućih sredstava u nepredviđenim okolnostima;
  - 8) potencijalno opterećenje imovine u slučaju nastanka stresnih situacija (smanjenja kreditnog kvaliteta kreditne institucije, smanjenja vrijednosti založene aktive ili povećanih zahtjeva za nadoknadu).
- (2) Kreditna institucija je dužna da plan iz stava 1 ovog člana, najmanje jednom godišnje preispituje i po potrebi mijenja, u skladu sa rezultatima testiranja otpornosti na stres.
- (3) Plan iz stava 1 ovog člana, može da bude sastavni dio politike za upravljanje rizikom likvidnosti ili dio plana oporavka likvidnosti kreditne institucije.

Plan oporavka likvidnosti

Član 14

- (1) Plan oporavka likvidnosti kreditne institucije sadrži elemente propisane članom 113 stav 5 tačka 8 Zakona.
- (2) Plan iz stava 1 ovog člana može biti sastavni dio plana oporavka kreditne institucije iz člana 125 Zakona.

Informacioni sistem

Član 15

Informacioni sistem kreditne institucije mora da obezbjeđuje podatke za blagovremeno i kontinuirano upravljanje rizikom likvidnosti, a naročito za:

- 1) mjerenje i praćenje likvidnosti kreditne institucije na dnevnoj osnovi i u drugim utvrđenim periodima;
- 2) mjerenje i praćenje likvidnosti za svaku stranu valutu koja ima značajan uticaj na ukupnu likvidnost kreditne institucije;
- 3) praćenje usklađenosti poslovanja sa uspostavljenim limitima za upravljanje rizikom likvidnosti;
- 4) utvrđivanje indikatora likvidnosti;
- 5) analizu kretanja i procjenu stabilnosti depozita;
- 6) sprovođenje testiranja otpornosti na stres koji se odnosi na likvidnost kreditne institucije;
- 7) izradu izvještaja i informacija za potrebe organa kreditne institucije i drugih lica uključenih u proces upravljanja rizikom likvidnosti.

II. KVANTITATIVNI ZAHTJEVI ZA UPRAVLJANJE RIZIKOM LIKVIDNOSTI

1. POKAZATELJI LIKVIDNOSTI

Pokazatelji dnevne i dekadne likvidnosti

Član 16

- (1) Minimalni nivo dnevne i dekadne likvidnosti kreditna institucija iskazuje pokazateljem njene likvidnosti.
- (2) Pokazatelj likvidnosti iz stava 1 ovog člana, predstavlja odnos zbira likvidnih sredstava i zbira dospjelih obaveza iz člana 17 ove odluke.

Likvidna sredstva i dospjele obaveze

Član 17

- (1) Likvidnim sredstvima, u smislu ove odluke, smatraju se:
  - 1) gotovi novac;
  - 2) sredstva na računu kod Centralne banke;
  - 3) čekovi i druga novčana potraživanja;
  - 4) sredstva na računima kod domaćih banaka (depoziti po viđenju);
  - 5) sredstva kod agenata platnog prometa;
  - 6) sredstva na računima kod stranih banaka (depoziti po viđenju);
  - 7) dio sredstava izdvojene obavezne rezerve koji se u skladu sa posebnim propisom Centralne banke može koristiti za održavanje dnevne likvidnosti kreditne institucije.
- (2) Dospjelim obavezama, u smislu ove odluke, smatraju se:
  - 1) dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita;
  - 2) dospjele obaveze po kamatama i naknadama;
  - 3) dospjele obaveze po oročenim depozitima;
  - 4) 20% depozita po viđenju;
  - 5) 10% obaveza po osnovu odobrenih, a neiskorišćenih neopozivih kreditnih obaveza (kreditne linije);
  - 6) ostale dospjele obaveze.

Pokazatelj minimalne dnevne i dekadne likvidnosti

Član 18

Kreditna institucija je dužna da nivo likvidnosti održava na način da pokazatelj likvidnosti iznosi najmanje:

- 1) 0,9 - kada je izračunat za jedan radni dan (pokazatelj dnevne likvidnosti);
- 2) 1,0 - kada je izračunat kao prosjek pokazatelja dnevne likvidnosti za sve radne dane u jednoj dekadi (pokazatelj dekadne likvidnosti).

2. ELEMENTI ZA IZRAČUNAVANJE POKAZATELJA LIKVIDNE POKRIVENOSTI

2.1. Bafer za likvidnost

Struktura bafera za likvidnost

Član 19

Likvidna aktiva kreditne institucije može bila priznata kao dio bafera za likvidnost, ako ispunjava:

- 1) opšte zahtjeve iz člana 20 ove odluke;
- 2) operativne zahtjeve iz člana 21 ove odluke;
- 3) kriterijume za klasifikaciju aktive kao aktive 1 ili 2 klase, u skladu sa čl. 24 do 30 ove odluke.

Opšti zahtjevi za likvidnu aktivu

Član 20

(1) Likvidna aktiva kreditne institucije ispunjava opšte zahtjeve, ako:

- 1) je aktiva vlasništvo, pravo ili učešće koje drži kreditna institucija ili je dio skupa likvidnosti iz stava 2 tačka 1 ovog člana i nije opterećena;
- 2) aktivu nijesu emitovali ta kreditna institucija, njeno matično društvo, osim ako je riječ o subjektu javnog sektora koji nije kreditna institucija, njeno zavisno društvo ili drugo društvo koje je zavisno društvo njenog matičnog društva, ili SSPN sa kojim je kreditna institucija blisko povezana;
- 3) aktivu nijesu emitovali:
  - druga kreditna institucija, osim ako je emitent subjekat javnog sektora iz člana 24 stav 1 tačka 3 i člana 25 stav 1 tač. 1 i 2 ove odluke, aktiva je pokrivena obveznicama iz člana 24 stav 1 tačka 5 i člana 25 stav 1 tač. 3 ili 4 ove odluke;
  - investiciono društvo;
  - društvo za osiguranje;
  - društvo za reosiguranje;
  - finansijski holding;
  - mješoviti finansijski holding;
  - drugi subjekat koji obavlja jednu ili više aktivnosti iz člana 5 Zakona, osim SSPN -a;
- 4) se vrijednost aktive može odrediti na osnovu široko rasprostranjenih i lako dostupnih tržišnih cijena, odnosno u nedostatku tih cijena na osnovu formule jednostavne za izračunavanje koja se koristi javno dostupnim informacijama i ne zavisi značajno od čvrstih pretpostavki;
- 5) se aktiva kotira na priznatoj berzi u Crnoj Gori ili trećoj zemlji, utržiava je direktnom prodajom na aktivnom tržištu ili jednostavnom repo transakcijom na opšteprihvaćenim repo tržištima.

(2) Neopterećenu imovinu u smislu stava 1 tačka 1 ovog člana čini aktiva:

- 1) koja je uključena u skup likvidnosti i koja je raspoloživa odmah, kao kolateral za dobijanje dodatnog izvora finansiranja u okviru obavezujuće ili, ako skupom likvidnosti upravlja centralna banka, neobavezujuće kreditne linije čije finansiranje još nije izvršeno, a na raspolaganju je kreditnoj instituciji, uključujući i aktivu koju je kreditna institucija deponovala kod centralne institucije u mreži zadruga ili institucionalnom sistemu zaštite. Kreditne institucije pretpostavljaju da je aktiva koja je dio skupa likvidnosti opterećena rastućim stepenom na osnovu klasifikacije likvidnosti iz čl. 24 do 30 ove odluke, počev sa aktivom koja nije prihvatljiva kao bafer za likvidnost;
- 2) koju je kreditna institucija primila kao kolateral u cilju smanjenja kreditnog rizika u reverse repo transakcijama ili transakcijama finansiranja hartija od vrijednosti i koja je kreditnoj instituciji raspoloživa;
- 3) koja je priložena kao neobavezujući viši nivo kolateralizacije za emitovanje pokrivenih obveznica.

(3) Zahtjevi iz stava 1 tačka 5 ovog člana procjenjuju se posebno za svako tržište, a aktiva koja je uključena za trgovanje na organizovanom mjestu trgovanja koje nije priznata berza u Crnoj Gori ili trećoj zemlji, smatra se likvidnom samo ako se na tom mjestu trgovanja obezbjeđuje aktivno i značajno tržište za direktnu prodaju aktive.

(4) Za procjenu da li se na mjestu trgovanja obezbjeđuje aktivno i značajno tržište iz stava 3 ovog člana, uzimaju se u obzir naročito:

- 1) istorijski podaci o širini i dubini tržišta koje dokazuju male razlike između tražene i ponudene cijene, veliki obim trgovine i velik i raznolik broj učesnika na tržištu;
- 2) postojanje razvijene tržišne infrastrukture.

(5) Zahtjevi iz stava 1 tač. 4 i 5 ovog člana ne primjenjuju na:

- 1) gotovi novac iz člana 24 stav 1 tačka 1 ove odluke;
- 2) izloženosti prema centralnim vladama iz člana 24 stav 1 tačka 4 ove odluke;
- 3) izloženosti prema centralnim bankama iz člana 24 stav 1 tač. 2 i 4 i iz člana 25 stav 1 tačka 2 ove odluke.

Operativni zahtjevi

Član 21

- (1) Radi obezbjeđenja da su komponente likvidne aktive uključene u bafer za likvidnost u svakom trenutku adekvatno diversifikovane, kreditna institucija je dužna da uspostavi politike i limite, pri čemu uzima u obzir obuhvat diversifikacije između različitih kategorija likvidne aktive i u okviru iste kategorije likvidne aktive iz čl. 24 do 30 ove odluke, kao i druge relevantne faktore diversifikacije, kao što su vrste emitenta, vrste drugih ugovornih strana ili geografske lokacije tih emitenata i drugih ugovornih strana.
- (2) Centralna banka može u postupku kontrole u skladu sa Zakonom, da utvrdi specifična ograničenja ili zahtjeve u pogledu likvidne aktive koju drže kreditne institucije da bi se obezbijedila usklađenost sa zahtjevima iz stava 1 ovog člana.
- (3) Ograničenja odnosno zahtjevi iz st. 1 i 2 ovog člana, ne primjenjuju se na:
  - 1) kategorije aktive 1 klase:
    - gotovi novac iz člana 24 stav 1 tačka 1 ove odluke;
    - izloženosti prema centralnim bankama iz člana 24 stav 1 tač. 2 i 4 ove odluke;
    - aktivu iz člana 24 stav 1 tačka 6 ove odluke;
  - 2) kategorije aktive 1 klase koje predstavljaju potraživanja od ili za koje garantuju centralna vlada, jedinice lokalne samouprave ili subjekti javnog sektora iz člana 24 stav 1 tač. 3 i 4 ove odluke, pod uslovom da kreditna institucija drži relevantnu aktivu za pokrivanje neto likvidnosnih odliva u periodu stresa u valuti treće zemlje ili je aktivu emitovala centralna vlada ili jedinice lokalne samouprave ili subjekti javnog sektora u Crnoj Gori koji imaju tretman centralne vlade u smislu člana 10 stav 3 Zakona.
- (4) Kreditna institucija mora da ima direktan pristup svojoj likvidnoj aktivu koju može da unovči u svakom trenutku tokom perioda stresa u trajanju od 30 kalendarskih dana u okviru direktne prodaje ili repo ugovora na opšteprihvaćenim repo tržištima, pri čemu se:
  - 1) likvidna aktiva smatra odmah dostupnom, ako ne postoje pravne ili druge prepreke da kreditna institucija može u odgovarajućem trenutku da unovči takvu aktivu;
  - 2) aktiva koja se koristi za kreditno poboljšanje u strukturiranim transakcijama ili za pokriće operativnih troškova kreditne institucije ne smatra se aktivom koja je odmah dostupna kreditnoj instituciji;
  - 3) aktiva koja se drži u trećoj zemlji u kojoj postoje ograničenja u pogledu njene raspoloživosti smatra se odmah dostupnom samo ako kreditna institucija tu aktivu koristi za pokriće odliva po osnovu likvidnosti u toj trećoj zemlji;
  - 4) aktiva koja se drži u nekonvertibilnoj valuti smatra se odmah dostupnom samo ako je kreditna institucija koristi za pokriće odliva po osnovu likvidnosti u toj valuti.
- (5) Kreditna institucija je dužna da obezbijedi kontrolu likvidne aktive od strane organizacione jedinice za upravljanje likvidnošću u okviru kreditne institucije, što se dokazuje:
  - 1) svrstavanjem likvidne aktive u posebni dio viška likvidnosti kojim direktno upravlja organizaciona jedinica za upravljanje likvidnošću i koji se koristi isključivo kao izvor sredstava za nepredviđene okolnosti, uključujući i tokom perioda stresa;
  - 2) uspostavljanjem internih sistema i kontrola koji omogućavaju organizacionoj jedinici za upravljanje likvidnošću efikasnu kontrolu utrživanja likvidne aktive u svakom trenutku tokom perioda stresa u trajanju od 30 kalendarskih dana i pristup sredstvima za nepredviđene troškove bez direktnog dovođenja u nesklad sa postojećom poslovnom ili strategijom za upravljanje rizicima, pri čemu, aktiva ne smije da bude uključena u bafer za likvidnost ako bi njenim unovčavanjem bez zamjene tokom perioda stresa u trajanju od 30 kalendarskih dana došlo do prestanka zaštite što bi stvorilo otvorenu rizičnu poziciju koja prevazilazi interne limite kreditne institucije;
  - 3) kombinovanjem opcija iz tač. 1 i 2 ovog stava, ako to odobri Centralna banka.
- (6) Kreditna institucija je dužna da redovno, a najmanje jednom godišnje, utrži dovoljno reprezentativan uzorak svojih komponenti likvidne aktive, direktnom prodajom ili na osnovu jednostavnog repo ugovora na opšteprihvaćenom repo tržištu.
- (7) Kreditna institucija razvija strategiju za raspolaganje uzorcima likvidne aktive koji su adekvatne za:
  - 1) testiranje pristupa tržištu za tu aktivu i njenu upotrebljivost;
  - 2) provjeru efikasnosti procesa za blagovremenu utrživost aktive;
  - 3) minimiziranje rizika slanja negativnog signala tržištu zbog utrživanja aktive u periodu stresa.

- (8) Zahtjev iz stava 6 ovog člana, ne primjenjuje se na aktivu 1 klase iz člana 24 ove odluke, osim pokrivenih obveznica izuzetno visokog kvaliteta.
- (9) Zahtjev iz stava 4 ovog člana, ne utiče na zaštitu kreditne institucije od tržišnog rizika povezanog sa njenom likvidnom aktivom, ako:
- 1) kreditna institucija uspostavlja adekvatne interne mehanizme u skladu sa stavom 5 ovog člana kako bi obezbijedila da je ta aktiva direktno dostupna i pod kontrolom organizacione jedinice za upravljanje likvidnošću; i
  - 2) su neto odlivi po osnovu likvidnosti i prilivi koji bi nastali u slučaju prijevremenog zatvaranja zaštite uzeti u obzir za vrednovanje relevantne aktive u skladu sa članom 23 ove odluke.
- (10) Kreditna institucija obezbjeđuje valutnu usklađenost svoje likvidne aktive sa valutnom distribucijom svojih neto odliva po osnovu likvidnosti, a na zahtjev Centralne banke u slučaju iz člana 280 Zakona, dužna je da ograniči valutnu neusklađenost uspostavljanjem limita za učešće neto odliva po osnovu likvidnosti u određenoj valuti koji se mogu pokriti tokom perioda stresa držanjem likvidne aktive koja nije iskazana u toj valuti.
- (11) Ograničenje iz stava 10 ovog člana, primjenjuje se samo na izvještajnu valutu ili na valutu na koju se primjenjuju zahtjevi za posebno izvještavanje u skladu sa odlukom kojom se propisuju izvještaji koje kreditne institucije dostavljaju Centralnoj banci.
- (12) Za određivanje nivoa ograničenja valutne neusklađenosti u skladu sa st. 10 i 11 ovog člana, uzima se u obzir:
- 1) - sposobnost kreditne institucije da:
    - iskoristi likvidnu aktivu za generisanje likvidnosti u valuti i oblasti u kojima nastaju odlivi po osnovu likvidnosti;
    - zamijeni valute i prikupi sredstva na deviznim tržištima pod stresnim uslovima koji odgovaraju periodu stresa u trajanju od 30 kalendarskih dana;
    - prenese višak likvidnosti iz jedne valute u drugu i u različite oblasti i pravne subjekte u okviru svoje grupe u stresnim uslovima koji su adekvatni periodu stresa u trajanju od 30 kalendarskih dana;
  - 2) uticaj iznenadnih odnosno nepovoljnih kretanja kursa valuta na postojeće neusklađene pozicije i na efektivnost uspostavljenih valutnih zaštita.

Scenariji koji se smatraju stresnim za potrebe pokazatelja likvidne pokrivenosti

Član 22

Može se smatrati da je kreditna institucija izložena stresu, u slučaju:

- 1) odliva značajnog iznosa retail depozita;
- 2) djelimičnog ili potpunog gubitka neobezbijeđenih izvora finansiranja velikih klijenata, uključujući depozite velikih klijenata i druge izvore potencijalnog finansiranja kao što su primljene obavezujuće ili neobavezujuće linije za likvidnost ili kreditne linije;
- 3) djelimičnog ili potpunog gubitka obezbijeđenih, kratkoročnih izvora finansiranja;
- 4) dodatnih odliva po osnovu likvidnosti nastali zbog smanjenja kreditnog rejtinga za tri stepena;
- 5) uvećane volatilnosti tržišta koja utiče na vrijednost kolaterala ili njegov kvalitet ili dovodi do dodatnih potreba za kolateralom;
- 6) neplaniranog povlačenja linija za likvidnost i kreditnih linija;
- 7) potencijalne obaveze po osnovu otkupa duga ili ispunjavanja obaveza koje nijesu ugovorene.

Vrednovanje likvidne aktive

Član 23

- (1) Za potrebe izračunavanja koeficijenta likvidne pokrivenosti kreditna institucija koristi tržišnu vrijednost svoje likvidne aktive.
- (2) Tržišna vrijednost likvidne aktive iz stava 1 ovog člana, u manju se, ako je potrebno, u skladu sa članom 21 stav 9 tačka 2 ove odluke i korektivnim faktorima iz čl. 24 do 28 ove odluke.

2.2 LIKVIDNA AKTIVA

Aktiva 1 klase

Član 24

(1) Aktiva 1 klase obuhvata:

1) gotovi novac;

2) izloženosti prema centralnim bankama i to:

- aktivu koja predstavlja potraživanja od ili za koju garantuje Centralna banka,

- aktivu koja predstavlja potraživanja od ili za koju garantuju centralne banke trećih zemalja, ako je priznata eksterna institucija za kreditni rejting izloženostima prema centralnoj banci ili centralnoj vladi trećih zemalja dodijelila kreditni rejting koji odgovara najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 1 u skladu sa članom 131 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- rezerve koje kreditna institucija drži kod centralnih banaka iz al. 1 ili 2 ove tačke, a koje može u svakom trenutku da povuče u periodu stresa pod uslovima određenim ugovorom između nadležnog organa kreditne institucije i centralne banke u kojoj se rezerve drže ili propisima treće zemlje, s tim da:

a) ako rezerve drži zavisno društvo kreditne institucije, uslovi povlačenja određeni su ugovorom između nadležnog tijela zavisnog društva kreditne institucije iz treće zemlje i centralne banke iz te treće zemlje u kojoj se rezerve drže ili propisima treće zemlje, prema potrebi;

b) ako rezerve drži filijala kreditne institucije, uslovi povlačenja određeni su ugovorom između nadležnog tijela treće zemlje u kojoj se filijala nalazi i centralne banke u kojoj se rezerve drže ili propisima treće zemlje, prema potrebi;

3) aktivu koja predstavlja potraživanja od ili za koja garantuju:

- centralna vlada u Crnoj Gori;

- centralna vlada treće zemlje, pod uslovom da joj je odabrana eksterna institucija za kreditni rejting odredila kreditni rejting najmanje stepena 1 kreditnog kvaliteta u skladu sa članom 131 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- jedinice regionalne ili lokalne samouprave iz treće zemlje iz alineje 2 ove tačke, ako se tretiraju kao izloženosti prema centralnoj vladi treće zemlje i ako kreditna institucija može da dokaže takav tretman u skladu sa članom 132 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- subjekti javnog sektora, ako se ta potraživanja tretiraju kao izloženosti prema centralnoj vladi u Crnoj Gori;

4) drugu aktivu, koja obuhvata:

- potraživanja od ili za koju garantuje centralna vlada ili centralna banka treće zemlje kojoj odabrana eksterna institucija za kreditni rejting nije dodijelila kreditnu procjenu stepena kreditnog kvaliteta 1;

- rezerve koje kreditna institucija drži kod centralne banke iz alineje 1 ove tačke, a koje može da povuče u svakom trenutku u periodu stresa, ako su uslovi povlačenja određeni ugovorom između nadležnih tijela te treće zemlje i centralne banke u kojoj se rezerve drže ili propisima te treće zemlje, s tim da:

a) ako rezerve drži zavisno društvo kreditne institucije, uslovi povlačenja su utvrđeni ugovorom između nadležnog tijela zavisnog društva kreditne institucije iz treće zemlje i centralne banke u kojoj se rezerve drže ili propisima treće zemlje;

b) ako rezerve drži filijala kreditne institucije, uslovi povlačenja određeni su ugovorom između nadležnog tijela treće zemlje u kojoj se filijala nalazi i centralne banke u kojoj se rezerve drže ili propisima treće zemlje;

5) izloženosti u vidu pokrivenih obveznica izuzetno visokog kvaliteta, ako:

- su u pitanju obveznice iz člana 3 tačka 25 ove odluke i koje ispunjavaju zahtjeve za tretman iz člana 146 stav 4 i 5 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- izloženosti prema institucijama u skupu za pokriće ispunjavaju uslove iz člana 146 stav 1 tačka 3 Odluke o adekvatnosti kapitala ili je Centralna banka odobrila primjenu djelimičnog izuzeća iz člana 146 stav 2 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- kreditna institucija koja ulaže u pokrivene obveznice i emitent ispunjavaju uslove iz člana 146 stav 8 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- emisija obveznica iznosi najmanje 500 miliona EUR;
  - pokrivenim obveznicama odabrana eksterna institucija za kreditni rejting dodjeljuje najmanje stepen kreditnog kvaliteta 1 u skladu sa članom 146 stav 6 Odluke o adekvatnosti kapitala, isti stepen kreditnog kvaliteta u slučaju kratkoročne kreditne procjene ili, u nedostatku kreditne procjene, dodijeljen je ponder rizika od 10% u skladu sa članom 146 stav 7 Odluke o adekvatnosti kapitala;
  - skup za pokriće u svakom trenutku ispunjava zahtjev za pokriće aktive u iznosu od najmanje 2% ili više od iznosa koji je potreban za podmirivanje potraživanja koja su povezana sa pokrivenim obveznicama;
- 6) aktiva koja predstavlja potraživanja od ili za koja garantuju multilateralne razvojne banke i međunarodne organizacije iz člana 134 Odluke o adekvatnosti kapitala.
- (2) Ukupan iznos aktive iz stava 1 tačka 4 ovog člana, izražene u određenoj valuti koju kreditna institucija može da prizna kao aktivu prvog stepena ne smije da prelazi iznos neto likvidnosnih odliva u periodu stresa kreditne institucije u toj istoj valuti.
- (3) Ako je dio ili cjelokupna aktiva iz stava 1 tačka 4 ovog člana izražena u valuti koja nije domaća valuta treće zemlje, kreditna institucija može da prizna tu aktivu samo kao aktivu prvog stepena do iznosa koji je jednak iznosu neto likvidnosnih odliva u periodu stresa kreditne institucije u toj stranoj valuti koji odgovara djelatnostima kreditne institucije u pravnom sistemu države u kojoj postoji izloženost riziku likvidnosti.
- (4) Na tržišnu vrijednost pokrivenih obveznica izuzetno visokog kvaliteta iz stava 1 tačka 5 ovog člana, primjenjuje se korektivni faktor od najmanje 7%.
- (5) Korektivni faktor ne primjenjuje se na vrijednost preostale aktive prvog stepena, osim u slučajevima koji se odnose na akcije i jedinice u CIU iz člana 28 stav 2 tač. 2 i 3 ove odluke.

Aktiva 2A klase

Član 25

(1) Aktiva 2A klase obuhvata:

- 1) aktivu koja predstavlja potraživanja od ili za koju garantuju jedinice lokalne samouprave ili subjekti javnog sektora u Crnoj Gori, ako se izloženostima prema njima dodjeljuje ponder rizika od 20 % u skladu sa članom 132 st. 1 i 5 i članom 133 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- 2) aktivu koja predstavlja potraživanja od ili za koju garantuje centralna vlada ili centralna banka treće zemlje, jedinica lokalne samouprave ili subjekat javnog sektora iz treće zemlje, ako joj je dodijeljen ponder rizika od 20% u skladu sa čl. 131, 132 ili članom 133 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- 3) izloženosti u obliku pokrivenih obveznica visokog kvaliteta ako:
  - se radi o obveznicama iz člana 3 tačka 25 ove odluke ili ispunjavaju zahtjeve za tretman iz člana 146 st. 5 i 6 Odluke o adekvatnosti kapitala;
  - izloženosti prema institucijama u skupu za pokriće ispunjavaju uslove iz člana 146 stav 1 tačka 3 Odluke o adekvatnosti kapitala ili je odobrena primjena djelimičnog izuzeća iz člana 146 stav 2 Odluke o adekvatnosti kapitala;
  - kreditna institucija koja ulaže u pokrivene obveznice i emitent ispunjavaju zahtjev transparentnosti iz člana 146 stav 8 Odluke o adekvatnosti kapitala;
  - emisija obveznica iznosi najmanje 250 miliona EUR;
  - pokrivenim obveznicama odabrana eksterna institucija za kreditni rejting dodjeljuje kreditnu procjenu najmanje stepena kreditnog kvaliteta 2 u skladu sa članom 146 stav 6 Odluke o adekvatnosti kapitala ili identični stepen kreditnog kvaliteta u slučaju kratkoročne kreditne procjene ili je, u nedostatku kreditne procjene, dodijeljen ponder rizika od 20% u skladu sa članom 146 stav 7 Odluke o adekvatnosti kapitala; i
  - skup za pokriće u svakom trenutku ispunjava zahtjev za pokriće aktive u iznosu od najmanje 7 % više od iznosa potrebnog za izmirivanje potraživanja povezanih sa pokrivenim obveznicama, s tim što se, na pokrivene obveznice sa kreditnom procjenom stepena kreditnog kvaliteta 1 koje ne ispunjavaju uslov minimalne visine emisije za pokrivene obveznice izuzetno visokog kreditnog kvaliteta u skladu sa članom 24 stav 1 tačka 5 alineja 4 ove odluke, ali ispunjavaju zahtjeve za pokrivene obveznice visokog kreditnog kvaliteta iz al. 1 do 4 ove tačke, primjenjuje minimalni zahtjev za pokriće aktive od 2 %;
- 4) izloženosti u obliku pokrivenih obveznica koje emituju kreditne institucije u trećim zemljama, ako:
  - su te obveznice u skladu sa propisima treće zemlje definisane kao dužničke hartije od vrijednosti koje emituju kreditne institucije ili zavisno društvo koje je u potpunom vlasništvu kreditne institucije

koja jemči emisiju i koje su obezbijedene skupom aktive za pokriće, u vezi sa kojima imao ci obveznica imaju direktno pravo na otplatu glavnice i kamata u skladu sa načelom prioriteta u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza emitenta;

- emitent i pokrivenne obveznice, po propisima treće zemlje, podliježu posebnom javnom nadzoru koji ima za cilj zaštitu imao ca obveznica, a nadzorni i pravni okvir koji se primjenjuju u trećoj zemlji odgovaraju okviru koji se primjenjuje u Evropskoj uniji;

- su pokrivenne obveznice obezbijedene skupom aktive jedne ili više vrsta iz člana 146 stav 1 tačka 2, tačka 4 alineja 1, tačka 6 alineja 1 ili tačka 7 Odluke o adekvatnosti kapitala, s tim da ako taj skup obuhvata kredite obezbijedene nepokretnostima, moraju biti ispunjeni zahtjevi iz čl. 228 i 249 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- izloženosti prema institucijama u skupu za pokriće ispunjavaju uslove iz člana 146 stav 1 tačka 3 Odluke o adekvatnosti kapitala ili uslove iz člana 146 stav 2 Odluke o adekvatnosti kapitala, ako je odobrena primjena djelimičnog izuzeća;

- kreditna institucija koja ulaže u pokrivenne obveznice i emitent ispunjavaju zahtjev transparentnosti iz člana 146 stav 8 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- pokrivenim obveznicama odabrana eksterna institucija za kreditni rejting dodjeljuje kreditnu procjenu najmanje stepena kreditnog kvaliteta 1 u skladu sa članom 146 stav 6 Odluke o adekvatnosti kapitala, isti stepen kreditnog kvaliteta u slučaju kratkoročne kreditne procjene ili je, u nedostatku kreditne procjene, dodijeljen ponder rizika od 10% u skladu sa članom 146 stav 7 Odluke o adekvatnosti kapitala; i

- skup za pokriće aktive u svakom trenutku ispunjava zahtjev za pokriće aktive u iznosu od najmanje 7% više od iznosa potrebnog za podmirivanje potraživanja povezanih sa pokrivenim obveznicama, a ako emisija pokrivenih obveznica iznosi 500 miliona EUR (ili protivvrijednost u domaćoj valuti emitenta) ili više, primjenjuje se minimalni zahtjev za pokriće aktive u iznosu od 2 %;

5) dužničke hartije od vrijednosti privrednih društava ako:

- je odabrana eksterna institucija za kreditni rejting dodijelila kreditnu procjenu najmanje stepena kreditnog kvaliteta 1 u skladu sa članom 139 Odluke o adekvatnosti kapitala ili isti stepen kreditnog kvaliteta u slučaju kratkoročne kreditne procjene;

- emisija hartija od vrijednosti iznosi najmanje 250 miliona EUR;

- maksimalno vrijeme do dospijeca hartija od vrijednosti u trenutku emitovanja iznosi deset godina.

(2) Na tržišnu vrijednost svake aktive 2A klase primjenjuje se korektivni faktor od najmanje 15 %.

Aktiva 2B klase

Član 26

(1) Aktiva 2B klase obuhvata:

1) izloženosti u obliku hartija od vrijednosti obezbijedenih aktivom za koju su ispunjeni zahtjevi iz člana 27 ove odluke;

2) korporativne dužničke hartije od vrijednosti, ako:

- je odabrana eksterna institucija za kreditni rejting tim hartijama od vrijednosti dodijelila minimalni kreditni rejting stepena 3 kreditnog kvaliteta u skladu sa članom 139 Odluke o adekvatnosti kapitala ili isti stepen kreditnog kvaliteta u slučaju kratkoročne kreditne procjene;

- vrijednost emisije hartija od vrijednosti iznosi najmanje 250 miliona EUR ili odgovarajući iznos u domaćoj valuti emitenta;

- maksimalno vrijeme do dospijeca hartija od vrijednosti u trenutku emitovanja je deset godina;

3) akcije koje:

- čine dio MNSE10 berzanskog indeksa u Crnoj Gori ili glavnog berzanskog indeksa u trećoj zemlji koji je definisao nadležni organ, a ako glavni berzanski indeks nije definisan, kreditne institucije takvim smatraju berzanski indeks sastavljen od vodećih društava u određenoj jurisdikciji;

- su izražene u EUR ili, ako su izražene u drugoj valuti, smatraju se aktivom 2B klase samo do iznosa za pokriće neto odliva po osnovu likvidnosti u periodu stresnih okolnosti u toj valuti, ili u nadležnosti u kojoj postoji izloženost kreditnom riziku; i

- su se dokazale kao pouzdan izvor likvidnosti u svakom trenutku, uključujući i period stresa, a ovaj zahtjev se smatra ispunjen ako nivo pada berzanske cijene akcije ili povećanje njenog korektivnog

faktora u periodu stresnih okolnosti na tržištu u trajanju od 30 kalendarskih dana ne prelazi 40%, odnosno 40 procentnih poena; i

4) izloženosti u obliku pokrivenih obveznica visokog kvaliteta ako:

- se radi o pokrivenim obveznicama iz člana 3 tačka 25 ove odluke;
- kreditna institucija koja ulaže u pokrivenne obveznice ispunjava zahtjev transparentnosti iz člana 146 stav 8 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- emitent pokrivenih obveznica stavlja na raspolaganje informacije u skladu sa članom 146 stav 8 tačka 1 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- vrijednost emisije iznosi najmanje 250 miliona EUR;
- su pokrivenne obveznice obezbijedene isključivo aktivom u skladu sa članom 146 stav 1 tačka 1, tačka 4 alineja 1 i tačka 5 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- se skup odnosno aktive sastoji isključivo od izloženosti kojima se dodjeljuje ponder rizika za kreditni rizik od 35% ili niži u skladu sa članom 142 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- aktiva koja je kolateral u svakom trenutku ispunjava zahtjev za pokriće aktive u iznosu od najmanje 10% više od iznosa koji je potreban za podmirenje potraživanja povezanih sa pokrivenim obveznicama;
- kreditna institucija koja je emitent javno objavljuje, na mjesečnom nivou da aktiva koja je kolateral izloženosti ispunjava zahtjev za pokriće aktive u visini od 10%.

(2) Na tržišnu vrijednost svake aktive 2B klase primjenjuju se najmanje sljedeći korektivni faktori:

- 1) primjenjivi korektivni faktor iz člana 27 stav 7 ove odluke, za sekjuritizacije 2B klase;
- 2) korektivni faktor od 50%, za korporativne dužničke hartije od vrijednosti iz stava 1 tačka 2 ovog člana;
- 3) korektivni faktor od 50%, za akcije iz stava 1 tačka 2 ovog člana;
- 4) korektivni faktor od 30% za programe ili emisije pokrivenih obveznica iz stava 1 tačka 4 ovog člana.

Sekjuritizacije 2B klase

Član 27

(1) Izloženosti u obliku hartija od vrijednosti obezbijedenih aktivom iz člana 26 stav 1 tačka 1 ove odluke, priznaju se kao sekjuritizacije 2B klase, ako:

- 1) je u skladu sa propisom Evropske unije kojim se uređuje jednostavna, transparentna i standardizovana sekjuritizacija, za sekjuritizaciju dozvoljeno korišćenje oznake "STS" odnosno "jednostavna, transparentna i standardizovana" ili oznake koja se direktno ili indirektno odnosi na te pojmove i koja se koristi;
- 2) su ispunjeni zahtjevi iz st. 2 do 6 ovog člana.

(2) Za sekjuritizacijsku poziciju i izloženosti na kojima se zasniva ta pozicija treba da budu ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) odabrana eksterna institucija za kreditni rejting dodijela je poziciji kreditnu procjenu stepena kreditnog kvaliteta 1 u skladu sa članom 284 Odluke o adekvatnosti kapitala ili isti stepen kreditnog kvaliteta u slučaju kratkoročne kreditne procjene;
- 2) pozicija je u najvišoj nadređenoj tranši ili najvišim nadređenim tranšama sekjuritizacije i u svakom trenutku ima najviši nivo nadređenosti tokom trajanja transakcije, pri čemu se smatra da je tranša najviše nadređena ako nakon dostavljanja obavještenja o izvršenju i, prema potrebi, obavještenja o ubrzanju plaćanja, nije podređena drugim tranšama iste sekjuritizacijske transakcije ili strukture u pogledu primljenih uplata glavnice i kamate, ne uzimajući u obzir dospjele iznose iz ugovora o kamatnim ili valutnim derivatima, dospjele naknade ili druga slična plaćanja u skladu sa članom 262 tačka 6 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- 3) sekjuritizacijska pozicija je obezbijedena skupom odnosnih izloženosti koje pripadaju samo jednoj od sljedećih potkategorija ili se sastoje od kombinacije stambenih kredita iz al. 1 i 2 ove tačke i to:

- stambenih kredita obezbijedenih prvoklasnom hipotekom odobrenih pojedincima za kupovinu stana u mjestu stanovanja, ako:

a) krediti u skupu u prosjeku ispunjavaju zahtjev o odnosu kredita i vrijednosti nepokretnosti utvrđen članom 146 stav 1 tačka 4 alineja 1 Odluke o adekvatnosti kapitala; ili

b) je u skladu sa propisima utvrđeno ograničenje odnosa kredita i dohotka za iznos za koji se dužnik može zaduživati po stambenom kreditu, to ograničenje odnosa kredita i dohotka izračunava se na osnovu bruto godišnjeg dohotka dužnika, uzimajući u obzir njegove poreske i druge obaveze i rizik promjena kamatnih stopa tokom otplate kredita, a za svaki stambeni kredit u skupu procenat bruto dohotka dužnika koji se može utrošiti za servisiranje duga (isplata kamata, glavnice i naknada) ne prelazi 45%;

- stambenih kredita za koje se u cjelosti garantuje na način iz člana 146 stav 1 tačka 5 Odluke o adekvatnosti kapitala, ako ti krediti ispunjavaju zahtjeve za obezbjeđenje iz tog stava i u prosjeku ispunjavaju zahtjev o odnosu kredita i vrijednosti nepokretnosti utvrđen članom 146 stav 1 tačka 4 alineja 1 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- komercijalnih kredita, lizinga i kreditnih linija odobrenih društvima koja su osnovana u trećim zemljama radi finansiranja kapitalnih rashoda ili poslovnih aktivnosti, osim sticanja ili razvoja poslovne nepokretnosti, pod uslovom da najmanje 80 % dužnika u skupu u smislu bilansa portfolija čine MSP u trenutku emitovanja sekuritizacije i da nijedan od tih dužnika nije institucija u smislu člana 16 tačka 1 Zakona;

- kredita i lizinga za kupovinu motornih vozila odobrenih licima koja su osnovana, odnosno imaju poslovno prebivalište, odnosno boravište u Crnoj Gori, uključujući kredite i lizing za finansiranje kupovine motornih vozila ili prikolica, traktora za poljoprivredu i šumarstvo, motocikala na dva točka, motornih tricikala i vozila sa gusjenicama i koji mogu da uključuju i dodatne proizvode osiguranja i usluga ili dodatne djelove za vozila, odnosno u slučaju lizinga, preostalu vrijednost vozila datih u lizing, a za sve kredite i lizinge postoji obezbjeđenje pravom prioriteta na naplatu ili obezbjeđenje nad vozilom ili odgovarajuća garancija u korist SSPN-a, kao što je odredba o zadržavanju prava vlasništva;

- kredita i kreditnih linija odobrenih pojedincima koji borave u trećim zemljama za lične potrebe ili potrebe porodičnog domaćinstva.

- (3) Odnosne izloženosti ne smije da inicira kreditna institucija koja drži sekjuritizacijsku poziciju u svom baferu za likvidnost, njeno zavisno društvo, njeno matično društvo, zavisno društvo njenog matičnog društva ili drugo društvo koje je blisko povezano sa tom kreditnom institucijom.
- (4) Iznos emisije tranše ne može biti manja od 100 miliona EUR.
- (5) Preostalo ponderisano prosječno trajanje tranše može da iznosi najviše pet godina, a izračunava se primjenom pretpostavke o prijevremenoj otplati vrijednosti transakcije ili stalnoj stopi prijevremene otplate od 20%, zavisno od toga što je niže, za koje kreditna institucija pretpostavlja da je opcija kupovine izvršena na prvi dozvoljeni datum kupovine.
- (6) Inicijator izloženosti na kojoj se zasniva sekjuritizacija je institucija u smislu člana 16 tačka 1 Zakona ili drugo društvo čija je osnovna djelatnost pružanje finansijskih usluga iz člana 5 Zakona.
- (7) Na tržišnu vrijednost sekjuritizacije 2B klase primjenjuju se minimalno sljedeći korektivni faktori:
  - 1) 25%, za sekjuritizacije obezbijeđene potkategorijama aktive iz stava 2 tačka 3 al. 1, 2, i 4 ovog člana;
  - 2) 35% za sekjuritizacije obezbijeđene potkategorijama aktive iz stava 2 tačka 3 al. 3 i 5 ovog člana.

Akcije ili jedinice u CIU

Član 28

- (1) Akcije ili jedinice u CIU priznaju se kao likvidna aktiva istog reda i kao odnosna likvidna aktiva CIU-a do najvećeg iznosa od 500 miliona EUR za svaku kreditnu instituciju pojedinačno, ako:
  - 1) su ispunjeni zahtjevi iz člana 149 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala;
  - 2) CIU ulaže samo u likvidnu aktivu i derivate, a u slučaju derivata samo u mjeri potrebnoj za ublažavanje rizika kamatne stope, valutnog ili kreditnog rizika u portfoliju.
- (2) Kreditna institucija, zavisno od kategorije odnosne likvidne aktive, primjenjuje sljedeće minimalne korektivne faktore na svoje akcije ili jedinice u CIU-ima:
  - 1) 0%, za gotovi novac i izloženosti prema centralnim bankama iz člana 24 stav 1 tačka 2 ove odluke;
  - 2) 5%, za aktivu 1 klase, osim pokrivenih obveznica izuzetno visokog kvaliteta;
  - 3) 12%, za pokriveno obveznice izuzetno visokog kvaliteta iz člana 24 stav 1 tačka 5 ove odluke;
  - 4) 20%, za aktivu 2A klase;
  - 5) 30%, za sekjuritizacije 2B klase koje su obezbijeđene potkategorijama aktive iz člana 27 stav 2 tačka 3 al. 1, 2 i 4 ove odluke;
  - 6) 35%, za pokriveno obveznice 2B klase iz člana 26 stav 1 tačka 4 ove odluke;
  - 7) 40%, za sekjuritizacije 2B klase koje su obezbijeđene podkategorijama aktive iz člana 27 stav 2 tač. 3 ove odluke;
  - 8) 55%, za korporativne dužničke hartije od vrijednosti 2B klase iz člana 26 stav 1 tačka 2 i akcije iz člana 26 stav 1 tačka 3 ove odluke.
- (3) Primjena korektivnih faktora iz stava 2 ovog člana, vrši se na sljedeći način:

- 1) ako je kreditna institucija upoznata sa odnosnim izloženostima CIU, može da primijeni dubinski (eng. look-trough) pristup na te odnosne izloženosti, radi određivanja odgovarajućeg korektivnog faktora iz stava 2 ovog člana;
  - 2) ako kreditna institucija nije upoznata sa odnosnim izloženostima CIU, smatra se da CIU, za potrebe određivanja nivoa likvidnosti odnosne aktive i odgovarajućeg korektivnog faktora za tu aktivu, ulaže u likvidnu aktivu u najvećem dozvoljenom iznosu, istim redoslijedom iz stava 2 ovog člana, počev od aktive iz tačke 8 tog stava i rastućim redoslijedom dok se ne dostigne najveći ukupni dozvoljeni iznos ulaganja.
- (4) Kreditna institucija je dužna da razvije efikasnu metodologiju i način obračuna i iskazivanja tržišne vrijednosti i korektivnih faktora za akcije ili jedinice u CIU.
- (5) Izuzetno od stava 4 ovog člana, ako izloženost nije dovoljno značajna, kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, obračun i iskazivanje korektivnih faktora za akcije ili jedinice u CIU, da vrši preko:
- 1) depozitara CIU-a, ako CIU ulaže isključivo u hartije od vrijednosti i deponuje sve te hartije od vrijednosti kod tog depozitara; ili
  - 2) drugih CIU, odnosno društva za upravljanje CIU koje ispunjava kriterijume iz člana 149 stav 3 tačka 1 Odluke o adekvatnosti kapitala.
- (6) Ispravnost obračuna koje sprovodi depozitar ili društvo za upravljanje CIU-om pri određivanju tržišne vrijednosti i korektivnih faktora za akcije ili jedinice u CIU iz stava 5 ovog člana, potvrđuje eksterni revizor najmanje jednom godišnje.
- (7) Ako kreditna institucija ne postupa u skladu sa zahtjevima iz st. 4 i 5 ovog člana u odnosu na akcije ili jedinice u CIU, ne može dalje da ih priznaje kao likvidnu aktivu u skladu sa članom 30 ove odluke.

Struktura bafera za likvidnost prema rangu aktive

Član 29

- (1) Kreditna institucija je dužna da u svakom trenutku ispunjava zahtjeve u pogledu strukture bafera za likvidnost, i to:
- 1) najmanje 60% bafera za likvidnost treba da čini aktiva 1 klase;
  - 2) najmanje 30% bafera za likvidnost treba da čini aktiva 1 klase, osim pokrivenih obveznica izuzetno visokog kvaliteta iz člana 24 stav 1 tačka 5 ove odluke;
  - 3) najviše 15% bafera za likvidnost može da čini aktiva 2B klase.
- (2) Zahtjevi iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se nakon usklađivanja sa uticajem koji na rezervu likvidne aktive ima obezbijeđeno finansiranje, transakcije obezbijeđene kolateralom ili transakcije razmjene kolaterala u kojima se koristi likvidna aktiva, ako te transakcije dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana, nakon odbitka primjenjivih korektivnih faktora i pod uslovom da kreditna institucija postupa u skladu sa operativnim zahtjevima iz člana 21 ove odluke.
- (3) Kreditne institucije određuju strukturu bafera za likvidnost korišćenjem formula iz Priloga 1 koji čini sastavni dio ove odluke.
- (4) Centralna banka može da na pojedinačnoj osnovi, u cjelosti ili djelimično, kreditnu instituciju oslobodi obaveze ispunjavanja zahtjeva iz st. 2 i 3 ovog člana, u vezi sa jednom ili više transakcija obezbijeđenog finansiranja, transakcija obezbijeđenih kolateralom ili transakcija razmjene kolaterala u kojima se koristi likvidna aktiva na najmanje jednom dijelu transakcije i koje dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana, ako:
- 1) je druga ugovorna strana u transakciji Centralna banka;
  - 2) nastupe vanredne okolnosti koje predstavljaju sistemski rizik za bankarski sektor u Crnoj Gori.

Posljedice neispunjavanja zahtjeva i kriterijuma

Član 30

- (1) Likvidnu aktivu koja prestane da ispunjava zahtjeve iz člana 20 i člana 21 stav 4 ove odluke ili primjenljive kriterijume prihvatljivosti iz čl. 24 do 30 ove odluke, kreditna institucija je dužna da prestane da tretira kao priznatu likvidnu aktivu, najkasnije u roku od 30 kalendarskih dana od dana prestanka ispunjavanja tih zahtjeva, odnosno kriterijuma.
- (2) Odredba stava 1 ovog člana, primjenjuje se na akcije ili jedinice u CIU-u koji više ne ispunjavaju kriterijume prihvatljivosti, samo ako ne prelaze 10% ukupne aktive CIU-a.

2.3. LIKVIDNOSNI ODLIVI I PRILIVI

Neto likvidnosni odlivi

Član 31

- (1) Neto likvidnosni odlivi, u smislu ove odluke, predstavljaju zbir likvidnosnih odliva iz stava 2 tačka 1 ovog člana umanjениh za zbir likvidnosnih priliva iz stava 2 tačka 2 ovog člana, i ne smiju biti manji od nule.
- (2) Neto likvidnosni odlivi izračunavaju se na osnovu:
  - 1) zbira likvidnosnih odliva utvrđenog u skladu sa čl. 33 do 43 ove odluke; i
  - 2) zbira likvidnosnih priliva utvrđenog u skladu sa čl. 44 i 45 ove odluke, izračunatog na sljedeći način:
    - prilivi izuzeti iz gornje granice priliva iz člana 45 st. 2 i 3 ove odluke;
    - prilivi, osim priliva iz člana 45 stav 2 ove odluke, odnosno 75% odliva iz tačke 1 ove odluke, zavisno od toga koji je iznos niži, umanjениh za izuzete prilive iz člana 45 stav 2 ove odluke, pri čemu vrijednost ne smije biti manja od nule.
- (3) Likvidnosni prilivi i likvidnosni odlivi procjenjuju se tokom perioda stresa od 30 kalendarskih dana, uz pretpostavku kombinacije idiosinkratskog stresnog scenarija i stresnog scenarija na nivou tržišta iz člana 22 ove odluke.
- (4) Izračunavanje neto likvidnosnih odliva, vrši se primjenom formule iz Priloga 2 koji čini sastavni dio ove odluke.

Netiranje transakcija derivatima

Član 32

- (1) Kreditna institucija izračunava likvidnosne odlive i likvidnosne prilive predviđene u periodu od 30 kalendarskih dana za ugovore iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala i za kreditne derivate na neto osnovi po drugim ugovornim stranama, pod uslovom da postoje bilateralni sporazumi o netiranju koji ispunjavaju uslove iz člana 331 Odluke o adekvatnosti kapitala.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija izračunava na neto osnovi novčane odlive i prilive koji proizilaze iz transakcija derivatima u stranim valutama koja nije EUR, uključujući potpunu razmjenu iznosa glavnice, i to istovremeno (ili na isti dan), bez obzira da li su te transakcije obuhvaćene bilateralnim sporazumom o netiranju.
- (3) Neto osnova, u smislu st. 1 i 2 ovog člana, podrazumijeva umanjenje za kolateral koji će se dati ili primiti u sljedećih 30 kalendarskih dana, pri čemu se u slučaju kolaterala koji se prima u sljedećih 30 kalendarskih dana smatra se da je neto osnova umanjena za taj kolateral samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
  - 1) kolateral, kada se primi, smatraće se likvidnom aktivom u skladu sa čl. 24 do 30 ove odluke; i
  - 2) kreditna institucija ima pravo da ponovo koristi kolateral, kada ga primi i biće za to operativno sposobna.

a) Likvidnosni odlivi

Izračunavanje likvidnosnih odliva

Član 33

- (1) Likvidnosni odlivi izračunavaju se množenjem preostalih stanja različitih kategorija ili vrsta obaveza i vanbilansnih obaveza sa stopama po kojima se očekuje njihov odliv ili povlačenje u skladu sa čl. 34 do 43 ove odluke.
- (2) Likvidnosni odlivi iz stava 1 ovog člana, pomnoženi primjenjivom stopom odliva, obuhvataju:
  - 1) trenutno preostali dio stabilnih i drugih retail depozita u skladu sa čl. 35 i 36 ove odluke;
  - 2) trenutno preostale iznose drugih obaveza koje dopijevaju, čiju isplatu može zahtijevati emitent ili pružalac izvora finansiranja ili koji podrazumijevaju očekivanje pružaoca finansiranja da će kreditna institucija otplatiti obavezu u sljedećih 30 kalendarskih dana, u skladu sa čl. 38, 39 i 43 ove odluke;
  - 3) dodatne odlive utvrđene u skladu sa članom 40 ove odluke;
  - 4) maksimalni iznos koji je moguće povući tokom sljedećih 30 kalendarskih dana iz neiskorišćenih ugovorenih kreditnih i linija za likvidnost, kako je utvrđeno članom 41 ove odluke;
  - 5) dodatne odlive utvrđene procjenom u skladu sa članom 34 ove odluke.

- (3) Likvidnosni odlivi izračunati u skladu sa stavom 1 ovog člana, umanjuju se za međuzavisne prilive odobrene u skladu sa članom 37 ove odluke.

Dodatni likvidnosni odlivi za druge proizvode i usluge

Član 34

- (1) Kreditna institucija je dužna da redovno procjenjuje vjerovatnoću i potencijalni obim likvidnosnih odliva tokom 30 kalendarskih dana u vezi sa proizvodima i uslugama koji nijesu obuhvaćeni čl. 38 do 43 ove odluke i koje nudi ili sponzoriše, odnosno za koje potencijalni kupci smatraju da su povezani sa tom kreditnom institucijom.
- (2) Proizvodi i usluge iz stava 1 ove odluke, naročito obuhvataju:
- 1) druge vanbilansne obaveze i obaveze potencijalnog finansiranja, uključujući neugovorene linije finansiranja;
  - 2) neiskorišćene kredite i avanse velikim klijentima;
  - 3) hipoteke koje su ugovorene, ali nijesu još korišćene;
  - 4) kreditne kartice;
  - 5) prekoračenja po računima;
  - 6) planirane odlive povezane sa obnavljanjem postojećih ili odobravanjem novih retail kredita i kredita velikim klijentima;
  - 7) obaveze povezane sa derivatima osim ugovora iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala, kao i kreditnih derivata;
  - 8) vanbilansno povezane proizvode po osnovu finansiranja trgovine.
- (3) Odlivi iz stava 1 ovog člana, procjenjuju se na bazi pretpostavke kombinacije idiosinkratskog stres scenarija i stres scenarija na nivou tržišta iz člana 22 ove odluke.
- (4) Pri procjeni iz stava 3 ovog člana, kreditna institucija naročito uzima u obzir značajnu štetu po njen ugled, koja bi mogla nastati ako ne obezbijedi likvidnosnu podršku proizvodima ili uslugama iz stava 2 ovog člana.
- (5) Kreditna institucija je dužna da najmanje jednom godišnje, i to do isteka trećeg kvartala tekuće godine izvještava Centralnu banku o proizvodima i uslugama čija su vjerovatnoća i potencijalni obim likvidnosnih odliva iz stava 1 ovog člana značajni.
- (6) Centralna banka određuje visinu odliva iz stava 5 ovog člana.
- (7) Kreditna institucija je dužna da primijeni stopu odliva od 5% za vanbilansno povezane proizvode po osnovu finansiranja trgovine.
- (8) Finansiranjem trgovine, u smislu stava 7 ovog člana, smatra se finansiranje, uključujući i izdavanje garancije za razmjenu robe i usluga korišćenjem finansijskih instrumenata sa fiksnim kratkoročnim dospijanjem, obično kraćim od jedne godine, bez mogućnosti automatskog obnavljanja, pri čemu to finansiranje nije obavezno i zahtijeva podnošenje dokumentacije koja prati transakciju za svaki zahtjev za povlačenje sredstava, a otplata izloženosti po osnovu finansiranja trgovine obično ne zavisi od dužnika, a sredstva se ostvaruju po osnovu gotovog novca primljenog od uvoznika ili su rezultat prihoda od prodaje predmetne robe.

Odlivi iz stabilnih retail depozita

Član 35

- (1) Iznos retail depozita obuhvaćenih sistemom zaštite depozita u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita depozita u Crnoj Gori ili ekvivalentnim sistemom zaštite depozita u trećim zemljama, osim ako su ispunjeni kriterijumi za višu stopu odliva u skladu sa članom 36 st. 2, 3 ili 5 ove odluke, smatra se stabilnim i množi se sa 5% ako:
- 1) je depozit dio postojanog odnosa, koji umanjuje vjerovatnoću povlačenja; ili
  - 2) se depozit drži na transakcionom računu.
- (2) Smatra se da je depozit dio postojanog odnosa, u smislu stava 1 tačka 1 ovog člana, ako deponent ima:
- 1) aktivan ugovorni odnos sa kreditnom institucijom u trajanju od najmanje 12 mjeseci;
  - 2) kreditni odnos sa kreditnom institucijom za stambene kredite ili druge dugoročne kredite; ili
  - 3) sa kreditnom institucijom najmanje još jedan aktivan ugovorni odnos za proizvod koji nije kredit.
- (3) Smatra se da se depozit drži na transakcionom računu, u smislu stava 1 tačka 2 ovog člana, ako se zarade, prihod ili druge transakcije deponenta redovno uplaćuju na taj račun ili ga terete.

- (4) Centralna banka može da odobri kreditnim institucijama da iznos retail depozita obuhvaćenih sistemom zaštite depozita u trećoj zemlji koji je identičan sistemu iz stava 1 ovog člana, pomnože sa 3%, ako treća zemlja odobrava takav tretman.

Odlivi iz drugih retail depozita

Član 36

- (1) Kreditna institucije je dužna da druge retail depozite, uključujući dio retail depozita koji nije obuhvaćen članom 35 ove odluke pomnoži sa 10%.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, na druge retail depozite primjenjuju se više stope odliva koje utvrđuje kreditna institucija u skladu sa stavom 3 ovog člana, ako:
- 1) ukupno stanje depozita, uključujući sve depozitne račune klijenata u toj kreditnoj instituciji ili grupi, prelazi 300 hiljada EUR;
  - 2) se depozit polaže na račun koji je isključivo dostupan putem interneta;
  - 3) se na depozit primjenjuje kamatna stopa za koju je ispunjen jedan od sljedećih uslova:
    - kamatna stopa je značajno veća od prosječne stope za slične retail proizvode;
    - povrat kamate proizlazi iz povrata od tržišnog indeksa ili skupa indeksa;
    - povrat kamate proizilazi iz bilo koje tržišne varijable, osim promjenjive kamatne stope;
  - 4) je depozit izvorno deponovan kao oročeni depozit sa datumom isteka koji dospijeva u periodu od 30 kalendarskih dana ili ima fiksni otkazni rok kraći od 30 kalendarskih dana u skladu sa ugovornim aranžmanima, osim depozita iz st. 5 i 6 ovog člana;
  - 5) deponent ima boravište u trećoj zemlji ili je depozit denominovan u valuti koja nije EUR, a za kreditne institucije i filijale u trećim zemljama, deponent nema boravište u trećoj zemlji ili je depozit denominovan u valuti različitoj od domaće valute te treće zemlje.
- (3) Kreditna institucija primjenjuje višu stopu odliva na sljedeći način:
- 1) ako retail depozit ispunjava kriterijum iz stava 2 tačka 1 ili dva kriterijuma iz tač. 2 do 5 ovog člana, primjenjuje se stopa odliva od 10 % do 15 %;
  - 2) ako retail depozit ispunjava kriterijum iz stava 2 tačka 1 i najmanje još jedan kriterijum iz tač. 2 do 5 ovog člana, ili ispunjava tri ili više kriterijuma iz stava 2 ovog člana, primjenjuje se stopa odliva od 15% do 20%.
- (4) Centralna banka može, zavisno od pojedinačnog slučaja, da zahtijeva primjenu više stope odliva, ako je to opravdano zbog specifičnih okolnosti kreditne institucije.
- (5) Kreditna institucija primjenjuje stopu odliva iz stava 3 tačka 2 ovog člana na retail depozite, ako provjera ispunjenosti uslova iz stava 2 ovog člana nije sprovedena ili nije dovršena.
- (6) Kreditna institucija može da isključi iz izračunavanja odliva određene jasno definisane kategorije retail depozita, ako u svakom slučaju na cjelokupnu kategoriju tih depozita dosljedno, osim u pojedinačno opravdanim slučajevima kad se deponent nalazi u teškoj situaciji, primjenjuje sljedeće:
- 1) deponentu nije dozvoljeno da povuče depozit u roku od 30 kalendarskih dana; ili
  - 2) za prijevremena povlačenja u roku od 30 kalendarskih dana, deponent gubi pravo na kamatu od datuma povlačenja do datuma ugovorenog dospijea ili novčanu kaznu koja ne treba da prelazi dospelu kamatu za vrijeme koje je prošlo od datuma polaganja depozita do datuma njegovog povlačenja.
- (7) Dio depozita iz stava 6 ovog člana, koji se može povući bez kazne tretira se kao depozit po viđenju, a preostali iznos kao oročeni depozit.
- (8) Stopa odliva od 100% primjenjuje se na otkazane depozite sa preostalim rokom dospijea od najviše 30 kalendarskih dana i ako je isplata dogovorena sa drugom kreditnom institucijom.
- (9) Izuzetno od st. 1 do 6 ovog člana i člana 35 ove odluke, kreditna institucija je dužna da retail depozite uzete u trećim zemljama pomnoži stopom odliva sa višim procentom, ako je taj viši procenat utvrđen propisima na osnovu kojih se utvrđuju likvidnosni zahtjevi u toj trećoj zemlji.

Odlivi sa međuzavisnim prilivima

Član 37

Kreditna institucija može, ako to odobri Centralna banka, da izračuna likvidnosni odliv umanjen za međuzavisni priliv pod uslovom da:

- 1) je priliv direktno povezan sa odlivom i ne uzima se u obzir pri izračunavanju likvidnosnih priliva iz ove odluke;
- 2) se međuzavisan priliv zahtijeva u skladu sa propisima, regulatornom ili ugovornom obavezom; i
- 3) međuzavisan priliv ispunjava jedan od sljedećih uslova:
  - obavezno nastaje prije odliva;
  - primljen je u roku od deset dana i za njega garantuje Vlada Crne Gore.

Odlivi po osnovu operativnih depozita

Član 38

- (1) Kreditna institucija je dužna da pomnoži sa 25% obaveze koje proizilaze iz depozita koji se drže:
  - 1) radi dobijanja usluge poravnanja, kastodija, upravljanja gotovim novcem ili drugih sličnih usluga od kreditne institucije u kontekstu postojanog operativnog odnosa; i
  - 2) u kontekstu postojanog operativnog odnosa, osim odnosa iz tačke 1 ovog stava.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da pomnoži sa 5% dio obaveza koje proizilaze iz depozita iz stava 1 tačka 1 ovog člana, a koji je obuhvaćen sistemom zaštite depozita u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita depozita u Crnoj Gori ili ekvivalentnim sistemom zaštite depozita u trećoj zemlji.
- (3) Usluge poravnanja, kastodija, upravljanja gotovim novcem ili druge slične usluge iz stava 1 ovog člana, imaju tretman tih usluga samo ako se pružaju u kontekstu postojanog odnosa koji je ključan za deponenta i moraju da imaju značajna pravna ili operativna ograničenja zbog kojih značajna povlačenja u periodu od 30 kalendarskih dana nijesu vjerovatna.
- (4) Sredstva koja prelaze iznos sredstava potrebnih za pružanje operativnih usluga tretiraju se kao neoperativni depoziti.
- (5) Depoziti koji proizilaze iz korespondentskog bankarstva ili pružanja usluga glavnog brokera ne tretiraju se kao operativni depoziti i na njih se primjenjuje stopa odliva od 100%.
- (6) Kreditna institucija, u cilju identifikovanja depozita iz stava 1 tačka 2 ovog člana, može smatrati da postoji postojan operativni odnos sa nefinansijskim klijentom, osim oročenih depozita, štednih depozita i brokerskih depozita, ako:
  - 1) se naknada za račun određuje po stopi koja je najmanje pet baznih bodova niža od preovladavajuće stope za depozite velikih klijenata uporedivih karakteristika, ali ne mora biti negativna;
  - 2) se depozit polaže na posebno označene račune i određuje tako da se ne stvaraju ekonomski podsticaji za deponenta da kao depozit drži više sredstava nego što je potrebno za operativni odnos;
  - 3) se značajne transakcije redovno odobravaju i terete na predmetnom računu;
  - 4) je ispunjen jedan od sljedećih kriterijuma:
    - odnos sa deponentom postoji najmanje 24 mjeseca;
    - depozit se koristi za najmanje dvije aktivne usluge koje mogu da obuhvataju direktan ili indirektan pristup nacionalnim ili međunarodnim uslugama platnog prometa, trgovanja hartijama od vrijednosti ili depozita, pri čemu se dio depozita koji je potreban za korišćenje usluga čiji je depozit sporedni proizvod tretira kao operativni depozit, a ostatak se smatra neoperativnim.

Odlivi na osnovu drugih obaveza

Član 39

- (1) Kreditna institucija je dužna da pomnoži sa 40% obaveze koje proizilaze iz depozita klijenata koji nijesu finansijski klijenti, države, centralnih banaka, multilateralnih razvojnih banaka, subjekata javnog sektora, kreditnih unija koje je odobrilo nadležno tijelo treće države, društava za privatno ulaganje ili klijenata koji su depozit brokeri, ako nijesu obuhvaćeni članom 38 ove odluke.
- (2) Izuzetno, ako su obaveze koje proizilaze iz depozita klijenata iz stava 1 ovog člana, obuhvaćene zaštitom depozita u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita depozita u Crnoj Gori ili ekvivalentnim sistemom zaštite depozita u trećoj zemlji, množe se sa 20 %.
- (3) Kreditna institucija je dužna da pomnoži sa 0% obaveze koje proizilaze iz njenih troškova poslovanja.
- (4) Kreditna institucija je dužna da obaveze koje dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana i koje proizilaze iz transakcija obezbijedenih kolateralom ili iz transakcija zavisnih od kretanja na tržištu kapitala iz člana 211 tač. 2 i 3 Odluke o adekvatnosti kapitala pomnoži sa sljedećim ponderima:

- 1) 0%, ako su obezbijedene likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 1 klase iz člana 24 ove odluke, osim pokrivenih obveznica izuzetno visokog kvaliteta iz člana 24 stav 1 tačka 5 ove odluke;
  - 2) 7%, ako su obezbijedene likvidnom aktivom kategorije iz člana 24 stav 1 tačka 5 ove odluke;
  - 3) 15%, ako su obezbijedene aktivom koja bi se, osim ako se koristi kao kolateral za te transakcije, smatrala likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2A klase;
  - 4) 25%, ako su obezbijedene aktivom koja bi se, osim ako se koristi kao kolateral za te transakcije, smatrala likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2B klase iz člana 27 stav 2 tačka 3 al. 1, 2 ili 4 ove odluke;
  - 5) 30% ako su obezbijedene aktivom koja bi se, osim ako se koristi kao kolateral za te transakcije, smatrala likvidnom aktivom kategorije aktive 2B klase iz člana 26 stav 1 tačka 4 ove odluke;
  - 6) 35% ako su obezbijedene aktivom koja bi se, osim ako se koristi kao kolateral za te transakcije, smatrala likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2B klase iz člana 27 stav 2 tačka 3 al. 1, 2 ili 4 ove odluke;
  - 7) 50% ako su obezbijedene aktivom koja bi se, osim ako se koristi kao kolateral za te transakcije, smatrala likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2B klase iz člana 26 stav 1 tač. 2 i 3 ove odluke;
  - 8) minimalnim korektivnim faktorom izraženim u procentu utvrđenim u skladu sa članom 28 st. 2 i 3 ove odluke, ako su obezbijedene akcijama ili udjelima u CIU koji bi se, osim ako se koristi kao kolateral za te transakcije, smatrali likvidnom aktivom iste kategorije kao i odnosna likvidna aktiva;
  - 9) 100%, ako su obezbijedene aktivom koja nije obuhvaćena tač. 1 do 8 ovog stava.
- (5) Izuzetno od stava 4 ovog člana:
- 1) stopa odliva iznosi 0%, ako je Centralna banka druga ugovorna strana u transakciji obezbijedenoj kolateralom ili transakciji zavisnoj od kretanja na tržištu kapitala;
  - 2) stopa odliva iznosi 0%, ako se transakcija izvršava preko filijale iz treće zemlje sa centralnom bankom te treće zemlje, pod uslovom da je toj filijali obezbijeden isti pristup likvidnosti, uključujući i tokom perioda stresa, koji ta centralna banka obezbjeđuje kreditnim institucijama osnovanim u toj zemlji;
  - 3) kod transakcija obezbijedenih kolateralom ili transakcija zavisnih od kretanja na tržištu kapitala za koje bi u skladu sa tim stavom stopa odliva trebala da bude veća od 25%, stopa odliva iznosi 25% ako je druga ugovorna strana u transakciji prihvatljiva druga ugovorna strana.
- (6) Transakcije razmjene kolaterala i druge transakcije sličnog oblika koje dopijevaju tokom sljedećih 30 kalendarskih dana, dovode do odliva, ako pozajmljena aktiva u skladu sa čl. 24 do 30 ove odluke podliježe nižem ponderu u odnosu na aktivu datu u zajam i u tom slučaju odliv se izračunava množenjem tržišne vrijednosti pozajmljene aktive sa razlikom između stope odliva primjenjive na aktivu datu u zajam i stope odliva primjenjive na pozajmljenu aktivu utvrđene u skladu sa stavom 4 ovog člana.
- (7) Za potrebe izračuna odliva iz stava 6 ovog člana, korektivni faktor od 100% primjenjuje se na aktivu koja se ne smatra likvidnom aktivom.
- (8) Izuzetno od stava 6 ovog člana:
- 1) ako je Centralna banka druga ugovorna strana u transakciji razmjene kolaterala ili drugoj transakciji sličnog oblika, stopa odliva koja se primjenjuje na tržišnu vrijednost pozajmljene aktive iznosi 0%,
  - 2) ako se transakcija izvršava preko filijale sa centralnom bankom treće zemlje u kojoj se filijala nalazi, stopa odliva od 0 % primjenjuje se samo ako je filijali obezbijeden isti pristup likvidnosti uključujući i tokom perioda stresa, kao i kreditnim institucijama osnovanim u toj zemlji;
  - 3) kod transakcija razmjene kolaterala ili drugih transakcija sličnog oblika za koje bi u skladu sa stavom 4 ovog člana stopa odliva trebala biti veća od 25%, stopa odliva koja se primjenjuje na tržišnu vrijednost pozajmljene aktive iznosi 25% ako je druga ugovorna strana u transakciji prihvatljiva druga ugovorna strana.
- (9) Iznosi depozita koji se drže na posebnim računima povezanim sa sistemima zaštite klijenata u skladu sa posebnim propisima, tretiraju se kao prilivi u skladu sa članom 43 ove odluke i isključuju se iz rezerve likvidne aktive.
- (10) Stopa odliva od 100% primjenjuje se na sve zapise, obveznice i dužničke hartije od vrijednosti koje je emitovala kreditna institucija, osim ako se obveznica prodaje isključivo na tržištu proizvoda i usluga za klijente koji pripadaju kategoriji retail-a i drži na retail računu u kom slučaju ti instrumenti mogu da se tretiraju kao odgovarajuća kategorija retail depozita, pod uslovom da te instrumente ne mogu da kupe i drže lica koja ne pripadaju kategoriji retaila.
- (11) Za aktivu pozajmljenu bez obezbjeđenja koja dopijeva u roku od sljedećih 30 kalendarskih dana pretpostavlja se da ističe u cjelosti i primjenjuje se 100% odliva likvidne aktive, osim ako je kreditna institucija vlasnik pozajmljene aktive koja nije dio bafera za likvidnost.
- (12) Prihvatljivom drugom ugovornom stranom, u smislu stava 5 tačka 2 i stava 8 tačka 2 ovog člana, smatraju se:
- 1) centralna vlada, subjekt javnog sektora i jedinica lokalne samouprave u Crnoj Gori;

- 2) centralna vlada, subjekt javnog sektora, jedinica regionalne ili lokalne samouprave treće zemlje u kojoj je osnovana kreditna institucija koja izvršava te transakcije; i
  - 3) multilateralna razvojna banka.
- (13) Subjekti javnog sektora i lokalne samouprave iz stava 12 ovog člana smatraju se prihvatljivom drugom ugovornom stranom, ako imaju dodijeljen ponder rizika od 20% ili niži u skladu sa članom 132, odnosno članom 133 Odluke o adekvatnosti kapitala.

Dodatni odlivi

Član 40

- (1) Dodatnom odlivu od 20% podliježu kolateral, osim gotovog novca i aktive iz člana 24 ove odluke, koji kreditna institucija daje za ugovore iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala i kreditni derivati.
- (2) Dodatnom odlivu od 10% podliježu kolateral u aktivni iz člana 24 stav 1 tačka 5 ove odluke koji kreditna institucija daje za ugovore iz 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala i kreditni derivati.
- (3) Kreditna institucija izračunava dodatni odliv za sve zaključene ugovore koji, u roku od 30 kalendarskih dana i nakon značajnog pogoršanja kreditnog kvaliteta kreditne institucije, dovode do dodatnih likvidnosnih odliva ili dodatnih potreba za kolateralom i o tom odlivu obavještava Centralnu banku, najkasnije u trenutku dostavljanja izvještaja u skladu sa propisom kojim se uređuju izvještaji koje kreditne institucije dostavljaju Centralnoj banci.
- (4) Ako Centralna banka ocijeni da je odliv za ugovore iz stava 3 ovog člana značajan u odnosu na potencijalne likvidnosne odlive kreditne institucije, kreditna institucija je dužna da na njen zahtjev obračuna dodatni odliv za te ugovore koji odgovara dodatnim potrebama za kolateralom ili novčanim odlivima nastalim usljed značajnog pogoršanja kreditnog kvaliteta kreditne institucije, koje odgovara smanjenju eksterne procjene kreditnog rejtinga za najmanje tri stepena.
- (5) Kreditna institucija primjenjuje stopu odliva od 100 % na dodatni kolateral ili novčane odlive iz stava 4 ovog člana.
- (6) Kreditna institucija je dužna da redovno preispituje odnos značajnog pogoršanja kreditnog kvaliteta i ugovora iz stava 3 ovog člana i o rezultatima obavještava Centralnu banku.
- (7) Kreditna institucija uključuje dodatne odlive koji odgovaraju potrebama za kolateralom u slučaju značajnog uticaja negativne situacije na tržištu na transakcije derivatima, a izračunavanje tog odliva vrši na način utvrđen u Prilogu 3 koji čini sastavni dio ove odluke.
- (8) Odlivi i prilivi predviđeni u periodu od 30 kalendarskih dana iz ugovora iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala, kao i kreditnih derivata uzimaju se u obzir na neto osnovi u skladu sa članom 32 ove odluke, s tim da kreditna institucija, u slučaju neto odliva množi rezultat sa stopom odliva od 100%, a iz tih izračuna isključuje likvidnosne zahtjeve koji su rezultat primjene st. 1 do 5 ovog člana.
- (9) Ako kreditna institucija ima kratku poziciju koja je pokrivena neobezbijedenim pozajmljivanjem hartija od vrijednosti, dodaje dodatni odliv koji odgovara 100% tržišne vrijednosti hartija od vrijednosti ili druge aktive koja je predmet kratke prodaje, osim ako su te hartije od vrijednosti pozajmljene sa rokom vraćanja dužim od 30 kalendarskih dana, a ako je kratka pozicija pokrivena obezbijedenom transakcijom finansiranja hartija od vrijednosti, kreditna institucija je dužna da koristi pretpostavku da će se ta pozicija zadržati tokom cijelog perioda od 30 kalendarskih dana i da će primiti 0% odliva.
- (10) Kreditna institucija dodaje dodatni odliv koji odgovara 100%:
  - 1) viška kolaterala koji drži, a koji druga ugovorna strana može na osnovu ugovora da zatraži u svakom trenutku;
  - 2) kolaterala koji treba da ponudi drugoj ugovornoj strani u roku od 30 kalendarskih dana;
  - 3) kolaterala koji odgovara aktivni koja bi se smatrala likvidnom aktivom za potrebe čl. 19 do 30 ove odluke, a koju može da zamijeni aktiva koja odgovara aktivni koja se ne bi smatrala likvidnom aktivom bez saglasnosti kreditne institucije.
- (11) Depoziti primljeni kao kolateral ne smatraju se obavezama za potrebe čl. 35, 36, 38, 39 ili 43 ove odluke i na te depozite primjenjuju se odredbe st. 1 do 10 ovog člana.
- (12) Iznos primljenog gotovog novca koji prelazi iznos gotovog novca primljenog kao kolateral smatra se depozitom u skladu sa čl. 35, 36, 38, 39 ili 43 ove odluke.
- (13) Kreditna institucija je dužna da koristi pretpostavku odliva od 100% za gubitak finansiranja za:
  - 1) hartije od vrijednosti obezbijedene aktivom, pokrivena obveznice i druge strukturirane finansijske instrumente koji dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana, ako te instrumente emituje ta kreditna institucija ili SPN koje sponzorise kreditna institucija;

- 2) komercijalne hartije od vrijednosti, subjekte za ulaganje u hartije od vrijednosti i druge linije finansiranja, a stopa odliva od 100% primjenjuje se na iznos koji dospijeva, iznos aktive koji bi se mogao vratiti ili na potrebnu likvidnost.
- (14) Za udio u programu finansiranja u skladu sa stavom 13 ovog člana, kreditna institucija koja je pružalac povezanih linija za likvidnost nije dužna da dvostruko računa instrument finansiranja koji dospijeva i liniju za likvidnost za konsolidovane programe.
- (15) U slučaju pružanja usluga glavnog brokera, ako kreditna institucija finansira kratke prodaje jednog klijenta njihovim internim usklađivanjem sa aktivom drugog klijenta koja se ne smatra likvidnom aktivom, na te transakcije se primjenjuje stopa odliva od 50% za potencijalnu obavezu.

Odlivi iz kreditnih i linija za likvidnost

Član 41

- (1) Linija za likvidnost, u smislu ovog člana, smatra se svaka obavezujuća neiskorišćena rezervna linija koja bi se iskoristila za refinansiranje dužničkih obaveza klijenta kada ne može da obnovi dug na finansijskim tržištima.
- (2) Iznos linije za likvidnost iz stava 1 ovog člana, računa se kao iznos duga koji je emitovao klijent, koji je preostao i dospijeva u roku od 30 kalendarskih dana i koji se obezbjeđuje tom linijom, s tim što:
- 1) linija za likvidnost ne obuhvata udio kojom se obezbjeđuje dug koji ne dospijeva u roku od 30 kalendarskih dana;
  - 2) svaki dodatni kapacitet linije za likvidnost tretira se kao obavezujuća kreditna linija sa povezanom stopom odliva kako je utvrđeno stavom 3 ovog člana;
  - 3) opšte linije za obrtni kapital poslovnih subjekata klasifikuju se kao kreditne linije.
- (3) Odlivi za kreditne i linije za likvidnost izračunavaju se množenjem iznosa tih linija sa odgovarajućim stopama odliva iz st. 5, 6 i 7 ovog člana i određuju se kao procenat najvišeg iznosa koji se može povući u roku od 30 kalendarskih dana, umanjen za bilo koji likvidnosni zahtjev koji se može primijeniti u skladu sa članom 34 ove odluke na vanbilansne stavke po osnovu finansiranja trgovine i umanjen za svaki kolateral koji je stavljen na raspolaganje kreditnoj instituciji i vrednovan u skladu sa članom 23 ove odluke, ako taj kolateral:
- 1) kreditna institucija može ponovo da koristi ili stavi u zalog;
  - 2) drži se u obliku likvidne aktive, ali nije priznat kao dio bafera za likvidnost; i
  - 3) nije aktiva koju emituje druga ugovorna strana u liniji ili jedan od njenih povezanih subjekata.
- (4) Ako su kreditnoj instituciji dostupne potrebne informacije, najviši iznos koji se može povući kod kreditnih i linija za likvidnost određuje se uzimajući u obzir obaveze druge ugovorne strane ili ugovorom unaprijed definisani raspored povlačenja koji dospijeva u roku od 30 kalendarskih dana.
- (5) Najviši iznos neiskorišćenih obavezujućih kreditnih i linija za likvidnost koji se može povući u roku od sljedećih 30 kalendarskih dana množi se sa 5%, ako se mogu dodijeliti kategoriji izloženosti prema retail depozitima.
- (6) Najviši iznos neiskorišćenih obavezujućih kreditnih linija koji se može povući u roku od 30 kalendarskih dana množi se sa 10% ako te linije:
- 1) nije moguće dodijeliti kategoriji izloženosti prema retail depozitima;
  - 2) su ponuđene klijentima koji nijesu finansijski klijenti, uključujući nefinansijska društva, države, centralne banke, multilateralne razvojne banke i subjekti javnog sektora;
  - 3) nijesu ponuđene radi zamjene finansiranja klijenta kada nije u mogućnosti da ispuni zahtjeve za finansiranjem na finansijskim tržištima.
- (7) Najviši iznos neiskorišćenih obavezujućih linija za likvidnost koji se može povući u roku od sljedećih 30 kalendarskih dana množi se sa 30%, ako te linije ispunjavaju uslove iz stava 6 tač. 1 i 2 ovog člana, odnosno sa 40% ako su ponuđene društvu za privatna ulaganja.
- (8) Neiskorišćeni obavezujući iznos linije za likvidnost koji je ponuđen SSPN-u radi kupovine aktive, osim hartija od vrijednosti od klijenata koji nisu finansijski klijenti, množi se sa 10%, ako taj iznos prelazi iznos trenutno kupljene aktive od klijenata i ako je najviši iznos koji se može povući ugovorom ograničen na iznos trenutno kupljene aktive.
- (9) Najviši iznos ostalih neiskorišćenih obavezujućih kreditnih i linija za likvidnost koji se može povući u roku od 30 kalendarskih dana množi se sa odgovarajućom stopom odliva, na sljedeći način:
- 1) 40% za kreditne i linije za likvidnost koje se odobravaju kreditnim institucijama i za kreditne linije koje se odobravaju drugim regulisanim finansijskim institucijama, uključujući društva za osiguranje i investiciona društva, CIU-ove ili zatvorene investicione fondove;

- 2) 100% za linije za likvidnost koje je kreditna institucija odobrila SSPN-ovima, osim SSPN-ova iz stava 8 ovog člana i za aranžmane u skladu sa kojima je kreditna institucija dužna da kupi aktivu od SSPN-a ili da je zamijeni;
  - 3) 100% za kreditne i linije za likvidnost koje se odobravaju finansijskim klijentima koji nijesu navedeni u tač. 1 i 2 ovog stava i st. 1 do 8 ovog člana.
- (10) Izuzetno od st. 1 do 9 ovog člana, kreditna institucija koju je osnovala i za koju sredstva za promotivne kredite obezbjeđuje Vlada Crne Gore ili jedinica lokalne samouprave, može da primjenjuje tretmane iz st. 5 i 6 ovog člana na kreditne i linije za likvidnost koje se pružaju institucijama koje odobravaju promotivne kredite isključivo radi direktnog ili indirektnog finansiranja promotivnih kredita, ako ti krediti ispunjavaju uslove za stope odliva iz st. 3 i 4 ovog člana.
- (11) Izuzetno od člana 44 stav 3 tačka 7 ove odluke, ako se promotivni krediti iz stava 10 ovog člana odobravaju preko druge kreditne institucije koja djeluje kao posrednik (prolazni krediti), ta kreditna institucija može da primijeni simetrične prilive i odlive, koji se izračunavaju tako što se na primljenu i odobrenu neiskorišćenu obavezujuću kreditnu ili liniju za likvidnost primjenjuje stopa iz st. 5 i 6 ovog člana i uz poštovanje uslova i zahtjeva koji se primjenjuju na tu stopu.
- (12) Promotivni krediti iz stava 10 ovog člana, mogu biti na raspolaganju samo licima koja nijesu finansijski klijenti, pod nekonkurentnim i neprofitnim uslovima u cilju promovisanja politike Vlade Crne Gore, a kreditne i linije za likvidnost je moguće povući samo na osnovu opravdano očekivanog zahtjeva za promotivnim kreditom i samo do iznosa tog zahtjeva, pod uslovom da se naknadno izvještava o korišćenju tih sredstava.

Odlivi u okviru grupe

Član 42

Izuzetno od člana 41 ove odluke, Centralna banka može da odobri primjenu niže stope odliva u pojedinim slučajevima za neiskorišćene kreditne ili linije za likvidnost, ako:

- 1) postoje razlozi za očekivanje nižeg odliva, i u uslovima kombinacije idiosinkratskog stres scenarija i stres scenarija pružaoca likvidnosti;
- 2) je druga ugovorna strana matična institucija ili institucija koja je zavisno društvo kreditne institucije ili drugo zavisno društvo iste matične institucije ili je povezano sa kreditnom institucijom odnosom iz člana 11 Zakona;
- 3) niža stopa odliva nije niža od stope priliva koju primjenjuje druga ugovorna strana; i
- 4) kreditna institucija i druga ugovorna strana su osnovane u Crnoj Gori.

Odlivi iz drugih obaveza

Član 43

- (1) Kreditna institucija je dužna da sve obaveze koje dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana, osim obaveza iz čl. od 35 do 41 ove odluke, pomnoži sa stopom odliva od 100%.
- (2) Ako ukupan iznos svih ugovornih obaveza u vezi sa finansiranjem nefinansijskih klijenata u roku od 30 kalendarskih dana, osim obaveza iz čl. 35 do 41 ove odluke, prelazi iznos priliva od tih nefinansijskih klijenata izračunatih u skladu sa članom 44 stav 4 tačka 1 ove odluke, na taj višak se primjenjuje stopa odliva od 100%.
- (3) Nefinansijski klijenti iz stava 2 ovog člana i člana 44 stav 3 tačka 1 ove odluke su, između ostalih, fizička lica, MSP, privredna društva, države, multilateralne razvojne banke i subjekti javnog sektora.
- (4) Nefinansijskim klijentima iz stava 3 ovog člana, ne smatraju se finansijski klijenti i centralne banke.

b) Likvidnosni prilivi

Prilivi

Član 44

- (1) Likvidnosni prilivi procjenjuju se tokom perioda od 30 kalendarskih dana i obuhvataju samo ugovorene prilive koji proizilaze iz izloženosti koje nijesu dospjele i za koje kreditna institucija nema razloga da očekuje neispunjavanje obaveza u roku od 30 kalendarskih dana.
- (2) Kreditna institucija je dužna da primjenjuje stopu priliva od 100% na prilive iz stava 1 ovog člana, uključujući naročito novčana potraživanja:
  - 1) od centralnih banaka i finansijskih klijenata sa preostalim rokom dospijeca od najviše 30 kalendarskih dana;

- 2) po osnovu transakcija finansiranja trgovine definisanih članom 3 stav 2 tačka 34 Odluke o adekvatnosti kapitala, sa preostalim rokom dospijeaća od najviše 30 kalendarskih dana;
- 3) po osnovu hartija od vrijednosti koje dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana;
- 4) po osnovu pozicija vlasničkih hartija od vrijednosti koje su uključene u glavne berzanske indekse, pod uslovom da se likvidna aktiva ne obračunava dvostruko, i obuhvataju novčana potraživanja sa ugovorenim dospijecom do 30 kalendarskih dana, kao što su dividende u gotovom novcu iz tih glavnih indeksa i novčana sredstva iz tih vlasničkih hartija od vrijednosti koje su prodane, ali još nijesu realizovane, odnosno namirene, ako nijesu priznate kao likvidna aktiva u skladu sa čl. 19 do 30 ove odluke.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana:

1) novčana potraživanja od nefinansijskih klijenata sa preostalim rokom dospijeaća od najviše 30 kalendarskih dana, osim od transakcija finansiranja trgovine ili hartija od vrijednosti koje dospijevaju, za potrebe plaćanja glavnice umanjuju se za 50 % njihove vrijednosti, s tim što kreditne institucije koje djeluju kao posrednici i koje su multilateralne razvojne banke ili subjekti javnog sektora obavezali da isplate promotivni kredit krajnjem primaocu mogu uzeti u obzir priliv do iznosa odliva koji primjenjuju na odgovarajuću obavezu za odobravanje promotivnih kredita;

2) novčana potraživanja od transakcija obezbijedenih kolateralom i transakcija zavisnih od kretanja na tržištu kapitala iz člana 211 tačka 2 i 3 Odluke o adekvatnosti kapitala sa preostalim rokom dospijeaća od najviše 30 kalendarskih dana množe se sa:

- 0%, ako su obezbijedena aktivom bilo koje kategorije aktive 1 klase, osim pokrivenih obveznica iz člana 24 stav 1 tačka 5 ove odluke;

- 7%, ako su obezbijedena likvidnom aktivom iz člana 24 stav 1 tačka 5 ove odluke;

- 15%, ako su obezbijedena likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2A klase;

- 25%, ako su obezbijedena aktivom likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2B klase iz člana 27 stav 2 tačka 3 al. 1, 2 ili 4 ove odluke;

- 30 % ako su obezbijedena likvidnom aktivom kategorije aktive 2B klase iz člana 26 stava 1 tačka 4 ove odluke;

- 35 % ako su obezbijedena likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2B klase iz člana 27 stav 2 tačka 3 al. 3 ili 5 ove odluke;

- 50 % ako su obezbijedena likvidnom aktivom bilo koje kategorije aktive 2B klase iz člana 26 stav 1 tač. 2 i 3 ove odluke;

- minimalnim korektivnim faktorom izraženim u procentu utvrđenim u skladu sa članom 28 st. 2 i 3 ove odluke, ako su obezbijedena aktivom koja bi se smatrala akcijama ili jedinicama u CIU iste kategorije kao i odnosna likvidna aktiva;

- 100% ako su obezbijedena aktivom koja nije obuhvaćena al. 1 do 8 ove tačke.

3) na novčana potraživanja po osnovu ugovorenih maržnih kredita koji dospijevaju u sljedećih 30 kalendarskih dana za kolateral u obliku nelikvidne aktive primjenjuje se stopa priliva od 50%, ako kreditna institucija ne koristi kolateral koji je izvorno primila za kredite radi pokrića kratkih pozicija;

4) novčana potraživanja koja kreditna institucija duguje tretira u skladu sa članom 38 ove odluke, množe se sa odgovarajućom simetričnom stopom priliva, a ako se ta stopa ne može utvrditi, primjenjuje se stopa priliva od 5%;

5) transakcije razmjene kolaterala i druge transakcije sličnog oblika koje dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana dovode do priliva, ako aktiva data u zajam podliježe nižem korektivnom faktoru u odnosu na pozajmljenu aktivu i taj priliv se izračunava množenjem tržišne vrijednosti aktive date u zajam sa razlikom između stope priliva primjenljive na pozajmljenu aktivu i stope priliva primjenljive na aktivu datu u zajam u skladu sa stopama utvrđenim u tački 2 ovog stava, uz primjenu korektivnog faktora od 100% na aktivu koja se ne smatra likvidnom aktivom;

6) za kolateral dobijen u reverse repo transakcijama, transakcijama pozajmljivanja hartija od vrijednosti, transakcijama razmjene kolaterala ili drugim transakcijama sličnog oblika koje dospijevaju u roku od 30 kalendarskih dana, koristi za pokriće kratkih pozicija koje se mogu produžiti i nakon 30 kalendarskih dana, kreditna institucija koristi pretpostavku da će se te transakcije, obnoviti i da neće dovesti do priliva novca koji zahtijeva dalje pokriće kratke pozicije ili ponovni otkup relevantnih hartija od vrijednosti, a kratke pozicije uključuju slučajeve u kojima je u usklađenoj knjizi trgovanja kreditne institucije hartija od vrijednosti bila predmet kratke prodaje direktno kao dio strategije trgovanja ili zaštite od rizika i slučajeve u kojima je u usklađenoj knjizi trgovanja kreditna institucija uzela u zajam hartiju od vrijednosti na određeno vrijeme i dala ga u zajam na duže vrijeme;

- 7) neiskorišćene kreditne ili linije za likvidnost, uključujući i neiskorišćene linije za likvidnost Centralne banke i sve druge primljene ugovorne obaveze, osim obaveza iz člana 41 stav 9 i člana 46 ove odluke, ne priznaju se kao priliv;
- 8) novčana potraživanja po osnovu hartija od vrijednosti koje emituje kreditna institucija ili SSPN sa kojim je kreditna institucija blisko povezana uzimaju se u obzir na neto osnovi sa stopom priliva koja se primjenjuje na osnovu stope priliva primjenljive na odnosnu aktivu u skladu sa ovim članom;
- 9) krediti sa nedefinisanim ugovorenim datumom dospjeća uzimaju se u obzir u visini od 20% stope priliva, ako u skladu sa tim ugovorom kreditna institucija može da odustane od ugovora ili zahtijeva plaćanje u roku od 30 kalendarskih dana.
- (4) Odredba stava 3 tačka 1 ovog člana, ne primjenjuje se na novčana potraživanja od transakcija obezbijeđenih kolateralom i transakcija zavisnih od kretanja na tržištu kapitala iz člana 211 tač. 2 i 3 Odluke o adekvatnosti kapitala koja su obezbijeđena likvidnom aktivom u skladu sa čl. 19 do 30 ove odluke na način utvrđen stavom 3 tačka 2 ovog člana.
- (5) U slučaju iz stava 3 tačka 2 ovog člana, kolateral koji kreditna institucija koristi za pokrivanje kratke pozicije u skladu sa članom 46 stav 6 ove odluke ne priznaje se kao priliv.
- (6) Prilivi od oslobađanja iznosa koji se drže na posebnim računima u skladu sa regulatornim zahtjevima za zaštitu aktive clijenata kojom se trguje, uzimaju se u obzir u potpunosti pod uslovom da se ti posebni iznosi zadrže u likvidnoj aktivu u skladu sa čl. 19 do 30 ove odluke.
- (7) Odlivi i prilivi predviđeni u periodu od 30 kalendarskih dana iz ugovora iz člana 128 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala i kreditnih derivata izračunavaju se na neto osnovi u skladu sa članom 32 ove odluke i množe se sa stopom priliva od 100% u slučaju neto priliva.
- (8) Kreditna institucija ne uzima u obzir prilive:
- 1) osnovulikvidne aktive iz čl. 19 do 30 ove odluke, osim po dospjelim plaćanjima na aktivu koja se ne odražava u tržišnoj vrijednosti aktive;
  - 2) bilo kojim novim zaključenim obavezama.
- (9) Kreditna institucija uzima u obzir likvidnosne prilive koji se primaju u trećim zemljama, ako postoje ograničenja u vezi sa prenosom ili su iskazani u nekonvertibilnim valutama samo u mjeri u kojoj odgovaraju odlivima u određenoj trećoj zemlji ili valuti na koju se odnose.

Gornja granica priliva

Član 45

- (1) Kreditna institucija je dužna da ograniči priznavanje likvidnosnih priliva na 75% ukupnih likvidnosnih odliva u skladu sa čl. 33 do 43 ove odluke.
- (2) Izuzetno iz stava 1 ovog člana, kreditna institucija može, uz prethodno odobrenje Centralne banke, u cjelosti ili djelimično da izuzme iz gornje granice prilive:
- 1) ako je pružalac matična institucija ili zavisno društvo kreditne institucije ili drugo zavisno društvo iste matične institucije ili je povezano sa kreditnom institucijom zajedničkim upravljanjem iz člana 11 Zakona;
  - 2) iz depozita deponovanih kod druge kreditne institucije u okviru grupe koji se priznaju za tretman utvrđen članom 130 st. 6 i 8 Odluke o adekvatnosti kapitala;
  - 3) iz člana 37 ove odluke, uključujući prilive po kreditima povezanim sa kreditima obezbijeđenim nepokretnostima, promotivnim kreditima iz člana 41 stav 10 ove odluke ili iz multilateralne razvojne banke ili subjekta javnog sektora preko kojeg je kreditna institucija odobrila prolazni kredit.
- (3) Utvrđivanje iznosa neto likvidnosnih priliva primjenom gornje granice priliva iz stava 1 ovog člana, koristeći formule iz Priloga 2 ove odluke.

Prilivi u okviru grupe

Član 46

Izuzetno od člana 44 stav 3 tačka 7 ove odluke, Centralna banka može da odobri primjenu više stope priliva u pojedinim slučajevima za neiskorišćene kreditne i linije za likvidnost ako:

- 1) se opravdano očekuje veći priliv i u uslovima kombinacije idiosinkratskog stres scenarija i stres scenarija na nivou tržišta kod pružaoca likvidnosti;
- 2) druga ugovorna strana je matična institucija, zavisno društvo kreditne institucije, drugo zavisno društvo iste matične institucije ili je povezano sa kreditnom institucijom zajedničkim upravljanjem iz člana 11 Zakona;

- 3) izuzetno od člana 41 ove odluke, ako stopa priliva prelazi 40%, druga ugovorna strana primjenjuje simetričnu stopu odliva; i
- 4) su kreditna institucija i druga ugovorna strana osnovane u Crnoj Gori.

Primjena za potrebe konsolidacije

Član 47

Ako grupu kreditnih institucija čine jedna ili više kreditnih institucija iz Crne Gore i zavisna društva iz treće zemlje, za potrebe konsolidacije:

- 1) aktiva koju drži zavisno društvo u trećoj zemlji priznaje se kao likvidna aktiva za potrebe konsolidacije, ako je ta aktiva u skladu sa propisima te treće zemlje priznata kao likvidna aktiva i ako aktiva:
  - ispunjava uslove iz čl. 19 do 30 ove odluke; ili
  - u slučaju da ne ispunjava poseban zahtjev koji se odnosi na veličinu njene emisije, ali ispunjava sve druge zahtjeve iz čl. 19 do 46 ove odluke, može se priznati do iznosa neto likvidnosnih odliva u periodu stresa u određenoj valuti u kojoj su izraženi i koji proizilaze iz tog zavisnog društva;
- 2) likvidnosni odlivi u zavisnom društvu u trećoj zemlji na koje se po propisima te treće zemlje primjenjuju viši procenti od procenata iz čl. 31 do 46 ove odluke podliježu konsolidaciji u skladu sa tim višim procentima;
- 3) likvidnosni prilivi u zavisnom društvu u trećoj zemlji na koje se po propisima te treće zemlje primjenjuju niži procenti od procenata iz čl. 31 do 46 ove odluke podliježu konsolidaciji u skladu sa tim nižim stopama.

III. ZAHTJEVI ZA NETO STABILNIM IZVORIMA FINANSIRANJA

Utvrđivanje stabilnih izvora finansiranja

Član 48

Kreditna institucija je dužna da utvrđuje stavke koje omogućavaju stabilan izvor finansiranja i stavke koje zahtijevaju stabilan izvor finansiranja kreditne institucije.

Stavke koje omogućavaju stabilan izvor finansiranja

Član 49

(1) Stavkama koje omogućavaju stabilan izvor finansiranja smatraju se:

- 1) regulatorni kapital, prema potrebi, umanjen za odbitke, i to:
  - instrumenti osnovnog kapitala;
  - instrumenti dopunskog kapitala;
  - ostale povlašćene akcije i instrumenti kapitala iznad dozvoljenog iznosa dopunskog kapitala sa efektivnim dospijećem od najmanje godinu dana;
- 2) obaveze koje nijesu obuhvaćene tačkom 1 ovog člana, i to:
  - retail depoziti koji ispunjavaju uslove za tretman iz člana 35 stav 1 ove odluke;
  - retail depoziti koji ispunjavaju uslove za tretman iz člana 35 stav 2 ove odluke;
  - depoziti koji ispunjavaju uslove za tretman iz člana 36 st. 3 i 4 ove odluke;
  - depoziti iz alineje 3 ove tačke, koji podliježu sistemu osiguranja depozita u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita depozita u Crnoj Gori ili ekvivalentnom sistemu zaštite depozita u drugoj državi;
  - dio depozita iz alineje 3 ove tačke, koji su obuhvaćeni članom 36 stav 3 tačka 2 ove odluke;
  - deponovani iznosi koji nijesu obuhvaćeni al. 1, 2 ili 3 ove tačke, ako ih nijesu deponovali finansijski klijenti;
  - svi izvori finansiranja dobijeni od finansijskih klijenata;
  - odvojeno za iznose koji pripadaju al. 6 i 7 ove tačke, izvori finansiranja od transakcija obezbijedenih kolateralom i transakcija zavisnih od kretanja na tržištu kapitala iz člana 211 tač. 2 i 3 Odluke o adekvatnosti kapitala, koji su:
    - a) obezbijedeni aktivom koja bi se smatrala likvidnom aktivom u skladu sa izvještajima o likvidnoj aktivnosti koji se dostavljaju Centralnoj banci;
    - b) obezbijedeni bilo kojom drugom aktivom;

- obaveze koje proizilaze iz emitovanih hartija od vrijednosti koje ispunjavaju uslove za tretman iz člana 146 st. 6 i 7 Odluke o adekvatnosti kapitala ili obaveze iz hartija od vrijednosti koje je emitovala kreditna institucija sa sjedištem u državi članici Evropske unije, a koje su, po propisima te države, predmet posebnog javnog nadzora čija je svrha zaštita imalaca tih obveznica, a sredstva od njihove emisije se, u skladu sa propisima, ulažu u aktivu koja tokom cijelog perioda važenja obveznica, može pokriti potraživanja koja iz njih proizilaze i koja bi se, u slučaju propadanja emitenta, prvenstveno iskoristila za isplatu glavnice i plaćanje stečenih kamata;

- ostale obaveze koje proizilaze iz emitovanih hartija od vrijednosti koje nijesu obuhvaćene tačkom 1 ovog stava;

- obaveze koje proizilaze iz emitovanih hartija od vrijednosti sa efektivnim dospijećem od najmanje godinu dana,

- obaveze koje proizilaze iz emitovanih hartija od vrijednosti sa efektivnim dospijećem od manje od godinu dana;

- sve ostale obaveze.

(2) Stavke iz stava 1 ovog člana, u zavisnosti od njihovih rokova dospijeća, odnosno najranijeg datuma kada se u skladu sa ugovorom mogu pozvati na naplatu, iskazuju se u sljedećih pet razreda:

- 1) u roku od 3 mjeseca;
- 2) između 3 i 6 mjeseci;
- 3) između 6 i 9 mjeseci;
- 4) između 9 i 12 mjeseci;
- 5) nakon 12 mjeseci.

Stavke koje zahtijevaju stabilan izvor finansiranja

Član 50

(1) Stavkama koje zahtijevaju stabilan izvor finansiranja smatraju se:

1) aktiva koja ispunjava uslove za priznavanje kao likvidna aktiva u skladu sa izvještajima o likvidnoj aktivi koji se dostavljaju Centralnoj banci, podijeljena prema vrsti aktive;

2) hartije od vrijednosti i instrumenti tržišta novca koji nijesu obuhvaćeni tačkom 1 ovog stava, i to:

- aktiva koja ispunjava uslove za stepen kreditnog kvaliteta 1 u skladu sa članom 139 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- aktiva koja ispunjava uslove za stepen kreditnog kvaliteta 2 u skladu sa članom 139 Odluke o adekvatnosti kapitala;

- ostala aktiva;

3) vlasničke hartije od vrijednosti nefinansijskih subjekata koje su uključene u glavne indekse priznate berze;

4) druge vlasničke hartije od vrijednosti;

5) zlato;

6) drugi plemeniti metali;

7) neobnovljivi krediti i potraživanja i odvojeno neobnovljivi krediti i potraživanja od dužnika koji su:

- fizička lica;

- MSP koja ispunjavaju uslove za svrstavanje u kategoriju izloženosti prema retail-u u skladu sa standardizovanim pristupom ili pristupom zasnovanim na internim rejting sistemima za kreditni rizik ili privredno društvo koje ispunjava uslove za tretman iz člana 172 stav 5 Odluke o adekvatnosti kapitala i kada ukupni depozit koji je položilo to lice ili grupa povezanih lica iznosi manje od 300.000 EUR,

- države, centralne banke ili subjekti javnog sektora;

- klijenti koji nijesu navedeni u al.1 i 2 ove tačke, osim finansijskih klijenata;

- finansijski klijenti koji nijesu navedeni u al. 1 i 2 ove tačke i klijenti koji su kreditne institucije;

8) neobnovljivi krediti i potraživanja iz tačke 7 ovog stava i odvojeno krediti koji su obezbijeđeni:

- nepokretnostima koje se koriste u poslovne svrhe,

- stambenim nepokretnostima,

- obveznicama sa utvrđenim novčanim tokom (prolazni kredit) koje ispunjavaju uslove za tretman iz člana 146 st. 6 i 7 Odluke o adekvatnosti kapitala ili obveznicama koje je emitovala kreditna institucija

sa sjedištem u državi članici Evropske unije, a koje su po propisima te države, predmet javnog nadzora čija je svrha zaštita imalaca tih obveznica, a sredstva od njihove emisije se, u skladu sa propisima, ulažu u aktivu koja tokom cijelog perioda važenja obveznica, može pokriti potraživanja koja iz njih proizilaze i koja bi se, u slučaju propadanja emitenta, prvenstveno iskoristila za isplatu glavnice i plaćanje stečenih kamata,

9) potraživanja po osnovu derivata;

10) sva ostala aktiva;

11) neiskorišćene, obavezujuće kreditne linije koje ispunjavaju uslove za raspoređivanje u grupu "srednji rizik" i "srednji do nizak rizik" iz člana 128 stav 3 Odluke o adekvatnosti kapitala.

(2) Stavke iz stava 1 ovog člana, razvrstavaju se u pet razreda u skladu sa članom 49 stav 2 ove odluke.

IV. IZVJEŠTAVANJE I OBAVJEŠTAVANJE

Izvještavanje Centralne banke

Član 51

(1) Izvještavanje Centralne banke o pokazateljima dnevne i dekadne likvidnosti, pokazatelju likvidne pokrivenosti i stabilnim izvorima finansiranja vrši se na način i u rokovima utvrđenim odlukom kojom se propisuju izvještaji koji kreditne institucije dostavljaju Centralnoj banci.

(2) Kreditna institucija je dužna da u slučaju nelikvidnosti odmah obavijesti Centralnu banku o iznosu nedostajućih likvidnih sredstava, razlozima nelikvidnosti i planiranim aktivnostima za prevazilaženje nelikvidnosti.

Obavještavanje javnosti

Član 52

Kreditna institucija je dužna da uspostavi mehanizme za odgovarajuće obavještavanje javnosti objavljivanjem informacija o organizaciji i finansijskom položaju kreditne institucije, naročito kada se u javnosti pojave negativne informacije o kreditnoj instituciji.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

Prestanak važenja propisa

Član 53

Danom početka primjene ove odluke prestaje da važi Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama ("Službeni list CG", broj 60/08).

Stupanje na snagu

Član 54

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a primjenjivaće se od dana početka primjene Zakona o kreditnim institucijama ("Službeni list CG", broj 72/19).

SAVJET CENTRALNE BANKE CRNE GORE

Određivanje strukture bafera za likvidnost

1. Izračunavanje bafera za likvidnost

Od datuma izračunavanja bafer za likvidnost kreditne institucije jednak je:

- (1) iznosu aktive 1 klase; uvećanom za
  - (2) iznos aktive 2A klase; uvećan za
  - (3) iznos aktive 2B klase;
- umanjen za: zbir tačaka (1), (2) i (3), ili za iznos viška likvidne aktive izračunat u skladu sa tač. 2 i 3 ovog priloga, zavisno od toga koji je iznos niži.

2. Iznos viška likvidne aktive

Iznos viška likvidne aktive čine sljedeće komponente:

1) prilagođeni iznos aktive 1 klase u obliku nepokrivenih obveznica koji je jednak vrijednosti cjelokupne likvidne aktive 1 klase uz primjenu korektivnih faktora, isključujući pokriveno obveznice I reda, koju bi kreditna institucija držala nakon realizacije transakcije obezbijedenog finansiranja, transakcije obezbijedene kolateralom ili transakcije razmjene kolaterala koja dopijeva u roku od 30 kalendarskih dana od datuma izračunavanja i ako kreditna institucija i druga ugovorna strana razmijene likvidnu aktivu na najmanje jednom dijelu transakcije;

2) prilagođeni iznos pokrivenih obveznica I reda koji je jednak vrijednosti svih pokrivenih obveznica I reda uz primjenu korektivnih faktora koje bi kreditna institucija držala nakon realizacije transakcije obezbijedenog finansiranja, transakcije obezbijedene kolateralom ili transakcije razmjene kolaterala koja dopijeva u roku od 30 kalendarskih dana od datuma izračunavanja i ako kreditna institucija i druga ugovorna strana razmijene likvidnu aktivu na najmanje jednom dijelu transakcije;

3) prilagođeni iznos aktive 2A klase koji je jednak vrijednosti cjelokupne aktive 2A klase uz primjenu korektivnih faktora koju bi kreditna institucija držala nakon realizacije transakcije obezbijedenog finansiranja, transakcije obezbijedene kolateralom ili transakcije razmjene kolaterala koja dopijeva u roku od 30 kalendarskih dana od datuma izračuna i ako kreditna institucija i druga ugovorna strana razmijene likvidnu aktivu na najmanje jednom dijelu transakcije; i

4) prilagođeni iznos aktive 2B klase koji je jednak vrijednosti cjelokupne aktive 2B klase uz primjenu korektivnih faktora koju bi kreditna institucija držala nakon realizacije transakcije obezbijedenog finansiranja, transakcije obezbijedene kolateralom ili transakcije razmjene kolaterala koja dopijeva u roku od 30 kalendarskih dana od datuma izračuna i ako kreditna institucija i druga ugovorna strana razmijene likvidnu aktivu na najmanje jednom dijelu transakcije.

3. Izračunavanje iznosa viška likvidne active

Iznos viška likvidne aktive jednak je:

- (1) prilagođenom iznosu aktive 1 klase u obliku nepokrivenih obveznica, uvećanom za:
  - (2) prilagođeni iznos pokrivenih obveznica I reda, uvećan za
  - (3) prilagođeni iznos aktive 2A klase, uvećan za
  - (4) prilagođeni iznos aktive 2B klase;
- umanjen za:
- (5) zbir tač. (1) do (4);
  - (6) 100/30 puta tačka (1);
  - (7) 100/60 puta zbir tačaka (1) i (2);
  - (8) 100/85 puta zbir tačaka (1), (2) i (3), zavisno od toga koji je iznos niži.

Formula za izračunavanje neto likvidnosnih odliva

1. Neto likvidnosni odlivi izračunavaju se primjenom sljedeće formule:

$$\text{NLO} = \text{TO} - \text{MIN}(\text{FEI}, \text{TO}) - \text{MIN}(\text{IC}, 0,75 \cdot \text{MAX}(\text{TO} - \text{FEI}, 0))$$

2. Elementi formule iz tačke 1 ovog priloga imaju sljedeća značenja:

- NLO = neto likvidnosni odlivi (eng. net liquidity outflow);
- TO = ukupni odlivi (eng. total outflows);
- TI = ukupni prilivi (eng. total inflows);
- FEI = u cjelosti izuzeti prilivi (eng. fully exempted inflows);
- IC = prilivi na koje se primjenjuje gornja granica od 75 % odliva (eng. inflows subject to cap).

Neto likvidnosni odlivi jednaki su ukupnim odlivima umanjenim za smanjenje u cjelosti izuzetih priliva, umanjenim za smanjenje priliva na koje se primjenjuje gornja granica od 75%.

Izračunavanje dodatnih odliva

1. Za potrebe izračunavanja odliva iz člana 40 stav 7 ove odluke transakcije sa derivatima kreditne institucije smatraju se značajnim ako su ukupni pretpostavljeni iznosi (eng. notional amount) tih transakcija u bilo kojem trenutku u prethodne dvije godine prešli 10 % neto likvidnosnih odliva.
2. Za potrebe tačke 1 ovog priloga, neto likvidnosni odlivi izračunavaju se bez komponente dodatnog odliva iz člana 40 st. 4 i 5 ove odluke.
3. Dodatni odliv koji odgovara potrebama za kolateralom koje nastaju zbog uticaja negativne situacije na tržištu na transakcije kreditne institucije sa derivatima koji se smatraju značajnim u smislu tačke 1 ovog priloga najveći je apsolutni neto tok kolaterala u periodu od 30 dana ostvaren tokom 24 mjeseca prije datuma izračunavanja zahtjeva za likvidnosnu pokrivenost.
4. Kreditna institucija može da prilive i odlive transakcija tretira samo na neto osnovi ako su izvršene u okviru istog standardizovanog sporazuma o netiranju. Apsolutni neto tok kolaterala zasniva se na ostvarenim odlivima i prilivima, a netiranje se izračunava na nivou portfolia kreditne institucije.